

Pomagamy
sobie
w pracy

Wypokopowane
lata 1986 - 1988.

ROK XXXI Nr 1/2 1986

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
IM. EMANUELA SMOŁKI W OPOLU

EWÓDZKA BIBL PU

POMAGAMY SOBIE W PRACY

Półrocznik instrukcyjno-metodyczny

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. E. SMÓLKI

W OPOLU

ROK XXXI

1 / 2

1986

Redaguje kolegium w składzie:

**Ireneusz Chudy - przewodniczący, Joanna Czarłowska-
Pasierbińska - sekretarz, Mieczysław Faber, Janina Kościół,
Barbara Matusiewicz, Anna Sliwińska.**

Projekt okładki - Janusz Miysarski

Zarząd Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Opolu zorganizował 10 kwietnia 1986 r. sesję popularno-naukową na temat: "Biblioteki Opola w służbie nauki i kultury".

Tematyka wygłoszonych na sesji referatów może się przydać wielu bibliotekom woj. opolskiego i dlatego postanowiliśmy ich teksty zamieścić w całości na naszych łamach.

Redakcja

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Ośrodkiem Wiedzy i Informacji o Regionie

Biblioteki publiczne stanowią najbardziej rozległą sieć, zapewniającą stały, codzienny kontakt z najszerszą rzeszą faktycznych i potencjalnych użytkowników informacji.

Przyjmują na siebie obowiązek służenia pomocą informacyjną i fródtową wszystkim bez względu na wykształcenie i pełnione funkcje. Ich warsztaty informacyjne kształtowane są przez potrzeby różnorodnego i masowego odbiorcy, uniwersalność i wieloaspektowość tych potrzeb.

Bardzo łatwym problemem wobec wzrostu i znaczenia funkcji informacyjnej bibliotek jest określenie zagadnień, które w większym stopniu niż inne będą stanowiły przedmiot jej zainteresowań i działalności.

Na specjalizację bibliotek naukowych, fachowych oddziaływuje szereg zadań specjalnych wobec placówek macierzystych i w zakresie własnej specjalności, a także coraz większa dynamika rozwoju poszczególnych gałęzi wiedzy i techniki.

Dla bibliotek publicznych wyjściem poza uniwersalność są sprawy regionu. Jest to zgodne z ustaleniami "Ustawy o bibliotekach" z 1968 roku, która zobowiązuje sieć bibliotek publicznych do "gromadzenia materiałów bibliotecznych dotyczących własnego

regionu". Także poprzedni akt ustawodawczy "Dekret o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi" postulował, aby biblioteki miast wojewódzkich pełniły rolę bibliotek regionalnych. Była to, ujęta w normy prawne koncepcja postawiona już w roku 1932 na III Zjeździe Bibliotekarzy.

Od słusznej koncepcji do jej realizacji droga nie była prosta. Do wykonania tego zadania można było przystąpić dopiero po ukształtowaniu się i umocnieniu sieci bibliotek publicznych, co nastąpiło pod koniec lat pięćdziesiątych. Przyjmując wówczas historyczno-etnograficzne ujęcie terminu "region" biblioteki zaczęły tworzyć warsztaty gromadzące regionalne księgozbiory, katalogi i karteoteki bibliograficzne i pomocnicze, rejestrujące potencjał informacyjny regionu, zbiory regionalnych wycinków prasowych i inne elementy warsztatu dostosowane do potrzeb środowiska.

Różnorodność tych potrzeb, przy równoczesnej indywidualizacji poczynań w tym zakresie w poszczególnych bibliotekach sprawiły, że trudno dziś mówić o optymalnym modelu dawnych regionalnych warsztatów informacyjnych, szczególnie w wojewódzkich bibliotekach publicznych.

Przy dużej różnorodności form łączyła je główna cecha: wyrastały w ciągu tych lat ze zrozumienia realnych wymagań głównych kategorii użytkowników i ogólnych postulatów społecznych.

Lata siedemdziesiąte przyniosły znaczne zmiany w organizacji służb informacyjnych bibliotek publicznych.

Złożyły się na to dwie przyczyny.

Pierwsza to reforma administracyjna kraju w 1975 roku. Pod-

osta ona do rangi bibliotek wojewódzkich aż 32 dawne biblioteki
owiatowe lub miejskie. W tej liczbie 15 bibliotek nie miało wyo-
ębniomych działów informacyjnych, w kilku nie było nawet osób
powiedziainych za służbę informacyjną, która była prowadzona
bok innych obowiązków w czytelni lub wypożyczalni. Nowa sytu-
cja postawiła te biblioteki od razu przed zadaniami, przekra-
tającymi częstokroć możliwości sprostania im na wielu polach
związania.

Druga przyczyna, to sprawa tworzenia narodowego systemu
informacji.

W Polsce narodowym systemem informacji jest dyskutowany wie-
krotnie i tylekroć zmieniany i przekształcany System Informacji
aukowej, Technicznej i Organizacyjnej (SINTO). Założenia
NTO sięgają głęboko i zmięrzają w kierunku zintegrowania istnie-
jących w kraju sieci bibliotek i ośrodków informacji dla ułatwienia
dotępu do wiedzy każdemu obywatelowi niezależnie od jego indywi-
dualnych zainteresowań, miejsca pracy lub miejsca zamieszkania,
jego skład wchodzą trzy podstawowe kategorie podsystemów:

specjalistyczne

dziedzinowo-gałęziowe

terytorialne

ostatnia z wymienionych kategorii wyznacza szczególne zadania
bibliotekom publicznym.

W początkowym okresie kształtowania się koncepcji systemu
terytorialne potraktowane były ogólnikowo. Dopiero "Program roz-
woju bibliotekarstwa polskiego do 1990 roku" określił, że rozwój

bibliotek publicznych należy rozpatrywać w ramach układów terenowych krajowego systemu informacji. Również na konferencji bibliografów w 1978 roku prof. Julian Kulikowski, w swoim referacie na temat zagadnień modelowych SINTO, podkreślił ważne zadania i otwierające się duże perspektywy rozwoju w zakresie działalności informacyjnej przed bibliotekami publicznymi wszystkich szczebli.

Ze względu na ograniczone środki system SINTO nie rozwija się obecnie tak szybko jak planowano. Uwagę koncentruje się raczej na doskonaleniu tych systemów, które już istnieją.

Wszelkie nowe inicjatywy podejmowane są bardzo ostrożnie i również sprawa systemów terytorialnych będzie prawdopodobnie odsunięta na plan dalszy.

Nie swaśnia to jednak bibliotek publicznych od podejmowania konkretnych działań, których celem jest przygotowanie się do podjęcia obowiązków systemowych jako najniższych i średnich organów całego układu terenowego.

Omówione zjawiska wpłynęły na zrewidowanie i zmodyfikowanie dotychczasowej działalności informacyjnej w bibliotekach publicznych i stworzyły szczególny nacisk na rozbudowę regionalnych warstwowości informacyjnych.

Aby ułatwić bibliotekom wykonanie nałożonych na nie zadań, Biblioteka Narodowa przedstawiła propozycję pomocy merytorycznej. Jest nią zatwierdzony w 1979 roku przez Ministerstwo Kultury i Sztuki "Program działalności informacyjnej wojewódzkich bibliotek publicznych". Określa on jednoznacznie, że jednym

z najważniejszych atutów w dyskusjach nad przyszłym miejscem bibliotek publicznych w krajowym systemie informacji jest informacja o regionie i wyznacza wojewódzkim bibliotekom publicznym rolę centrum informacji i wiedzy o regionie.

"Program..." zobowiązuje wszystkie wbp do ujednoczenia w skali kraju zarówno organizacji usług informacyjnych jak i stosowanych metod pracy działów informacyjno-bibliograficznych.

W wyniku tak podjętego działania może w przyszłości zostać stworzony spójny model krajowy o jednolitych podstawach, zasadach i elementach, odpowiadający ściśle wymogom SINTO.

Rys historyczny, w którym przedstawiam kształtowanie się systemu informacji o regionie w bibliotekach publicznych, stanowi punkt wyjścia do zaprezentowania działalności Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu, w której od lat konsekwentnie budowany jest regionalny warsztat informacyjny.

Zgromadzone w ciągu 35 lat ogromne i bardzo różnorodne zbiory regionalne stanowiące jej bogactwo jak i bogactwo miejscowego społeczeństwa, stawiają opolską placówkę w rzędzie bibliotek o bardzo zdecydowanym profilu i czynią ją biblioteką regionalną.

O rodzaju i różnorodności zbiorów regionalnych, o ich zasięgu formalnym, o modelu informacyjnego warsztatu regionalnego zdecydowały w dużej mierze warunki lokalne środowiska, tradycje i, co jest szczególnie ważne, troska o bezpieczeństwo i właściwe przechowywanie cennych materiałów powierzonych bibliotece.

Model naszego warsztatu wiedzy i informacji o regionie

ukształtował się w latach sześćdziesiątych. Obecnie obowiązujący nas "Program działalności informacyjnej wojewódzkich bibliotek publicznych" zaleca pewne zasadnicze zmiany, a przede wszystkim skupienie możliwie największej liczby proponowanych zadań na rzecz regionu w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym. Po przeanalizowaniu dotychczasowych doświadczeń w zakresie gromadzenia, udostępniania zbiorów i informacji o nich zdecydowano, że biblioteka nasza będzie realizowała nowe zadania nie burząc dotychczasowych struktur organizacyjnych. Nadal więc w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym koncentrować się będzie większość zadań informacyjnych, a ponadto spoczywać na nim będzie obowiązek tworzenia nowych narzędzi informacji o regionie, zaś dokumentowanie regionu, gromadzenie i przechowywanie zbiorów regionalnych będzie powierzone innym działom.

Zadaniem moim jest przedstawienie dotychczasowych doświadczeń biblioteki jako ośrodka wiedzy i informacji o regionie oraz tych prac, które zostały rozpoczęte lub zaplanowane w myśl nowych zaleceń.

Omówię następujące zagadnienia:

- Zbiory regionalne
- Prace nad bibliografią regionalną
- Inne narzędzia informacji o regionie.

Zbiory regionalne

Od początku istnienia biblioteki sprawa gromadzenia zbiorów regionalnych stała się problemem bardzo ważnym i aktualnym.

Włączając się w skomplikowany proces repolonizacji Ziemi Odzyskanych starano się od pierwszych lat gromadzić i przechowywać dokumenty świadczące o ciągłości kultury polskiej na Śląsku.

Rozpoczęto od tworzenia warunków do formowania zbiorów regionalnych, i to na różnych poziomach, w zależności od środowisk, zainteresowań i wykształcenia mieszkańców Opolszczyzny. Pierwsze, jeszcze żywiłowe zakupy były rezultatem poszukiwań w antykwariatach, na aukcjach kategarakich i wśród prywatnych posiadaczy regionalistów. Co pewien czas podejmowane były akcje zbieractwa druków śląskich. Obfity plon przyniosły między innymi konkursy "Szukamy pamiątek o własnym regionie" i "Uzupełniamy karty historii Opolszczyzny". Wzbogacano wtedy znacznie zbiory śląskie o wydawnictwa z oficyn drukarskich w Mikołowie, Oleśnie, Górze św. Anny, Brzegu i Nysie.

O planowym gromadzeniu tych zbiorów możemy mówić od momentu, kiedy otrzymały swój własny inwentarz i weszły w skład księgozbioru Działu Zbiorów Specjalnych i Zabytkowych. Odtąd poczynania idą w tym kierunku, aby w miarę możliwości tak ukształtować profil zbiorów, by stanowiły one pełne kompendium wiedzy o regionie.

Zbiory regionalne - pod tym pojęciem kryją się w przypadku naszej biblioteki; księgozbiór śląski, czasopisma śląskie, mikrofilmy, dokumentacja fotograficzna cenniejszych starodruków śląskich, obiektów i materiałów o charakterze zabytkowym, kartografia zabytkowa i współczesna, druki ulotne, widokówki przedstawiające zabytki miast śląskich i dokumenty życia społecznego.

Gromadzenie tych zbiorów winno odpowiadać określonym kryteriom. W opolskiej WBP przyjęto po wielu modyfikacjach i uściśleniach następujący szczegółowy kodeks postępowania.

Kompletujemy zbiory pozostające w związku podmiotowo-przedmiotowym z regionem śląskim w jego granicach historycznych. Do 1945 roku gromadzimy zbiory, których zasięg terytorialny obejmuje dawne województwo wrocławskie zahaczające o Łużyce bez Ziemi Lubuskiej, województwo opolskie, katowickie bez Zagłębia Dąbrowskiego, Śląsk Czeski od Opawy do Jedliny.

Zasięg terytorialny zbiorów po roku 1945 obejmuje: województwa wrocławskie, opolskie, katowickie i Śląsk Cieszyński. Uwzględniamy również te miejscowości, które w wyniku podziału administracyjnego nie znajdują się już w wymienionych województwach.

Zakres gromadzenia zbiorów jest uniwersalny, czyli są to zbiory ze wszystkich dziedzin wiedzy tematycznie związanych ze Śląskiem: piśmiennictwo, którego przedmiotem są indywidualne osoby lub zespoły ludzkie działające na terenie województwa opolskiego, a z ich twórczości to, co dotyczy Śląska, twórcześć pisarzy i poetów, a także cała literatura ludowa regionu.

Podobnie postępujemy przy kompletowaniu wydawnictw ciągłych, chociaż przede wszystkim gromadzimy wydawnictwa ukazujące się na terenie województwa opolskiego. Są to wydawnictwa regionalnych stowarzyszeń kulturalnych, ośrodków badań naukowych, towarzystw i instytutów naukowych, wyższych uczelni na Opolszczyźnie, prasa lokalna i zakładowa.

Przyjęliśmy zasadę, że dokumenty z bieżącej produkcji wy-

dawniczej gromadzimy w dwóch egzemplarzach każdego tytułu, do udostępniania prezencyjnego i w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych.

Dzisiaj księgozbiór śląski liczy ponad 13.600 wol., w tym około 2.800 to czasopisma wychodzące w większości na Śląsku.

W celu wzbogacenia zbiorów Wojewódzka Biblioteka Publiczna od lat prowadzi konsekwentną i przemyślaną politykę gromadzenia mikrofilmów. Już dziś śmiało można powiedzieć, że posiadamy najzasobniejszą ich kolekcję w Opolu. Liczy ona 2.416 zwojów.

Są to wszystkie ważniejsze czasopisma polskie i niemieckie wychodzące na Śląsku w XIX i XX wieku, cenne starodruki ze zbiorów własnych, rzadkie książki tematycznie związane ze Śląskiem, rękopisy, artykuły z czasopism dotyczące tematyki śląskoznawczej oraz inne druki zwarte i ciągłe.

Związane z regionem są również gromadzone przez naszą bibliotekę starodruki, rękopisy oraz kartografia zabytkowa i współczesna. Przechowywane w możliwie najkorzystniejszych warunkach - zabytkowym zamku w Rogowie Opolskim, stanowią cenną kolekcję i chlubę biblioteki.

Orientację w zasobach silesiaców zapewniają katalogi:

- alfabetyczny i rzeczowy księgozbioru,
- alfabetyczny czasopism śląskich,
- alfabetyczny mikrofilmów czasopism.

- katalog pocztówek ułożony według miejscowości i tematów.

W zespole pierwotnych i wtórnych źródeł informacji o regionie ważne miejsce zajmują tzw. dokumenty życia społecznego o bardzo zróżnicowanej formie zewnętrznej. Są to wszelkiego rodzaju przekazy o różnorodnej treści, afisze, ogłoszenia i obwieszczenia, informatory, cenniki, katalogi wystaw, ulotne druki wydawane przy różnych okazjach, programy imprez, gazetki zakładowe itp.

Początkowo planowe gromadzenie określonych typów dokumentów prowadziły raczej biblioteki specjalne. W bibliotekach publicznych uzależnione było to od indywidualnych zainteresowań bibliotekarzy i przeświadczenia, że zbiory te trzeba zachować dla przyszłych badaczy naszych czasów.

Obecnie coraz częściej zwraca się uwagę nie tylko na historyczną wartość tych materiałów, ale także na ich rosnące znaczenie w bieżącej działalności informacyjnej biblioteki.

Problematyka dokumentów życia społecznego wiąże się ściśle z życiem miejscowego społeczeństwa, z wszelkimi jego aspektami socjologicznymi, przejawami kultury materialnej jak i szeroko pojętej twórczości artystycznej. Jako materiały często powielane do użytku wewnętrznego instytucji i urzędów mają te materiały charakter przekazników aktualnych akcji politycznych, społecznych i kulturalnych. One to, mimo trudności w ich uzyskiwaniu, winny być gromadzone przez biblioteki publiczne.

Wzorem wielu bibliotek polskich WBP w Opolu gromadzi dokumenty życia społecznego w Dziale Zbiarów Specjalnych.

Prace nad uporządkowaniem i przygotowaniem do udostępniania tych zbiorów zapoczątkowano w roku 1970.

Podstawą gromadzenia jest głównie regionalny egzemplarz obowiązkowy. Zdajemy sobie sprawę z tego, że nie może to być jedyny sposób zdobywania materiałów. Znaczna część dokumentów powstaje przecież poza profesjonalnymi drukarniami, nie podlega więc odpowiednim zarządzeniom, a ich producenci nie są przyzwyczajeni do współpracy z bibliotekami.

Czynione dotychczas próby pozyskiwania materiałów bezpośrednio od instytucji, organizacji, zakładów pracy nie zawsze przynoszą oczekiwane efekty. Najczęściej indagowani nieprofesjonalni wydawcy nie dają się przekonać o przydatności dokumentów, ani nie chcą uznać, że gromadzenie i opracowanie takich materiałów przez bibliotekę leży także w ich własnym interesie.

Na pewno uzdrowiłoby sytuację prawne uregulowanie tych spraw. Przepisy ogólnopolskie, jakich domagają się bibliotekarze powinny być ponadto poparte zarządzeniem wojewody, zalecającym przekazywanie wojewódzkiej bibliotece publicznej kopii dokumentów i innych materiałów obrazujących działalność merytoryczną podległych mu placówek.

Niezależnie od wielu trudności zbiory dokumentów życia społecznego w opolskiej WBP systematycznie powiększają się. Szczególnie bogaty jest zbiór dotyczący życia literackiego i teatralnego Opola. Opracowane grupowo, przechowywane w większości w tomach, ułożone chronologicznie według tematów i wykazane w katalogach alfabetycznym i rzeczowym, stanowią cenne uzupeł-

nienie tradycyjnych zbiorów regionalnych. Wierzymy, że systematycznie gromadzone dokumenty życia społecznego dziś pozornie mało znaczące i przez instytucje nie zawsze przechowywane, staną się z czasem nieocenionym źródłem do badań nad procesem przemian i rozwoju naszego regionu.

Prace nad Bibliografią Regionalną

Szczególnie istotnym kierunkiem działania wojewódzkich bibliotek publicznych są prace nad bieżącą bibliografią regionalną, której próby opracowania podjęto już w okresie powojennym.

W latach 50-tych polskie władze bibliotekarskie przyjęły ostateczną koncepcję kształtu i metod opracowania bibliografii regionalnych, obejmujących przede wszystkim obszary Ziemi Zachodnich i Północnych. Opracowaniem i publikacją bibliografii zajęły się wojewódzkie biblioteki publiczne oraz zainteresowane instytucje naukowo-badawcze.

Z perspektywy lat oceniając, dorobek w tym zakresie jest znaczny. Osiągnięcia wielu bibliotek mierzy się dziś m.in. liczbą wydanych tomów bibliografii własnego regionu.

Pod koniec lat siedemdziesiątych w wyniku poważnych zmian w życiu regionu, jakie przyniósł podział administracyjny kraju, jak również przewidywanie przyszłej roli bibliotek publicznych w podsystemach terytorialnych SINTO, narodziła się nowa koncepcja bibliografii regionalnej.

Oto postulaty zmierzające do jej unowocześnienia:

- uczynić z bibliografii regionalnej w pełni nowoczesne narzędzie informacji o terenie
- zbudować pełny system bibliografii regionalnych obejmujących całe terytorium kraju
- przyjąć za podstawę przydziału terytorium (jako przedmiotu poszczególnych bibliografii) - jednostkę administracyjną (województwo), a nie jak poprzednio - granice historyczne regionu.

Ponadto nowy system bibliografii regionalnych ma być traktowany jako dopełnienie bieżącej bibliografii narodowej w zakresie dokumentów nie objętych przez odpowiednie człony tej bibliografii.

Chociaż koncepcja ta spotkała się z wieloma krytycznymi uwagami ze strony przedstawicieli redakcji od lat wydawanych bibliografii, została wprowadzona do realizacji w ramach "Programu działalności informacyjnej wojewódzkich bibliotek publicznych".

Województwo opolskie dotychczas rejestrowała opracowywana przez Bibliotekę Śląską w Katowicach "Bibliografia Śląska". Nie mogła ona jednak w pełni zaspokoić rosnącego zapotrzebowania na informację o Opolszczyźnie. Nie rejestrowała wielu materiałów, ponadto ukazywała się ze znacznym opóźnieniem. Kiedy wypląnęła sprawa nowej koncepcji bibliografii, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu podjęła decyzję o włączeniu się do krajowego systemu bibliografii regionalnych.

W 1980 roku powołała Samodzielny Oddział Bibliografii Regionalnej (SOBR), do którego zadań należy opracowywanie bieżącej,

przedmiotowej "Bibliografii Województwa Opolskiego" publikowanej w formie roczników.

Założono, że bibliografia będzie miała wazzechatronszy i nieograniczony zakres treściowy, rejestrując zarówno historię, gospodarkę, zagadnienia społeczne i polityczne, naukę, kulturę jak i warunki naturalne województwa. Materiały o obszarach, które po reformie administracyjnej włączono do innych województw, uwzględnione są wtedy, jeśli dotyczą okresu do 1975 roku. Piśmiennictwo historyczne za okres do 1945 roku ujmowane jest w zasięgu terytorialnym - poszerzonym o wschodnie tereny byłej rejencji opolskiej w granicach z 1937 roku.

Bibliografia rejestruje piśmiennictwo we wszystkich możliwych formach wydawniczych: wydawnictwa zwarte, ciągłe, mapy, filmy, niepublikowane prace naukowe, m.in. dysertacje doktorskie, prace magisterskie uczelni opolskich, ponadto artykuły z czasopism i prac zbiorowych, fragmenty wydawnictw i utworów.

Dotychczas drukiem ukazał się tom za 1980 rok. Kolejny rocznik bibliografii został oddany do druku.

Materiały zebrano w większości metodą autopsji. Wykorzystano obok wydawnictw zwartych zawartość ponad 250 tytułów czasopism i innych wydawnictw ciągłych.

Układ bibliografii po pewnych modyfikacjach spowodowanych specyfiką naszego województwa jest podobny do ogólnie zaakceptowanego układu dla tego typu bibliografii.

Całość materiałów podzielono na 16 działów głównych złożonych z poddziałów szczegółowych.

„Kto jest adresatem „Bibliografii Województwa Opolskiego” ?
Odpowiadając na to pytanie należy uwzględnić zarówno faktycznego, jak i potencjalnego adresata - użytkownika.

Odpowiedź ta będzie miała oczywiście charakter intuicyjny. Ostateczne wyjaśnienie będą mogły przynieść dopiero konkretne badania ankietowe przeprowadzone po ukazaniu się kolejnych tomów bibliografii. Pozwola one określić zarówno krąg odbiorców, a także korzyści, jakie z bibliografii czerpią użytkownicy.

Potencjalny krąg użytkowników naszej bibliografii jest szeroki. Są to naukowcy reprezentujący rozmaite dyscypliny naukowe, działacze społeczni, kulturalni, działacze i eksperci gospodarczy, studenci, młodzież szkół średnich i w szerokim rozumieniu tego słowa - mieszkańcy regionu.

Dążeniem zespołu redakcyjnego bibliografii jest zapewnienie użytkownikom w miarę systematycznego ukazywania się kolejnych tomów. Wpłynęło to niewątpliwie na większe zainteresowanie i wzrost wartości informacyjnej wydawnictwa zaliczanego do najważniejszych narzędzi informacji o regionie.

Inne narzędzia informacji o regionie

Poza bazą dokumentów pierwotnych i pełną informacją o nich, jaką stanowią katalogi regionalne i bibliografie, w dyspozycji wojewódzkiej biblioteki publicznej winny się znaleźć również inne istotne źródła informacji o regionie.

Przed laty, kiedy po raz pierwszy padło hasło: biblioteki publiczne - centralnymi zbiornicami i ogniwami informacji regional-

nej, aparat informacyjny oparty dotąd głównie na księgozbiorze podręcznym i czasopiśmach zaczęto uzupełniać o regionalne kartoteki bibliograficzne i tekstowe. Wychodząc jeszcze dalej naprzeciw zapotrzebowaniom użytkowników rozpoczęto wydawanie poradników i zestawów bibliograficznych, których tematyką był region.

Owczesne kadry jakimi dysponowały biblioteki nie były w większości przygotowane do nowych zadań. Trzeba było je poddać permanentnemu szkoleniu z zakresu historii, historii literatury i wiedzy o regionie. Pomocą w tym miały się okazać fachowe czasopisma bibliotekarskie, których redakcje powołało wiele bibliotek wojewódzkich.

Niektóre z podejmowanych wówczas inicjatyw nie dotrwały do dziś, inne, w tym wiele kartotek, okazały się zbyt cenne wobec ukazujących się nowych wydawnictw informacyjnych i zmieniających potrzeb użytkowników.

W opolskiej WBP, jak już wcześniej zaznaczyłam, większość narzędzi informacji o regionie tworzonych jest w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym. Obecna akcja ogólnopolska, mająca na celu usprawnienie działalności informacyjnej, zmusza również Dział Informacyjno-Bibliograficzny do szukania nowych rozwiązań.

Zakładając, że ośrodek wiedzy o regionie musi być rzeczywiście aktywnym i żywym centrum ogniskującym faktyczną i aktualną wiedzę o środowisku, w którym i dla którego pracuje, staraliśmy się oprzeć jego moc informacyjną na dobrze przemyślanych i funkcjonalnych kartotekach. Mając za przykład wzorcowy

warztałt informacyjny proponowany w "Programie działalności informacyjnej wbp" w okresie pięciu lat zbudowaliśmy dobry aparat informacji o regionie, który zdał egzamin w codziennej, bezpośredniej pracy z użytkownikami.

Przyjęliśmy naczelną zasadę: cały aparat regionalny Działu Informacyjno-Bibliograficznego opracowujemy według jednolitego schematu klasyfikacyjnego przyjętego w "Bibliografii Województwa Opolskiego".

Oto krótka charakterystyka tych elementów warztałtu informacyjnego, które służą celom informacji o regionie.

- Podstawową kartoteką zawierającą możliwie kompletny zestaw informacji faktograficznych o regionie jest "Charakterystyka województwa opolskiego".

Oddaje ona nieocenione usługi informacyjne zarówno czytelnikom, jak i bibliotekarzowi.

Z jednej strony, jako kartoteka faktograficzna prezentuje w miarę pełny zestaw wiadomości o regionie, z drugiej - wykazuje potencjalnych producentów i użytkowników informacji.

Przy założeniu, że region w bibliotekarstwie publicznym jest utożsamiany głównie z jednostką administracyjną, kartoteka ta stanowi przegląd ważniejszych zakładów pracy, biur, urzędów, organizacji i placówek oświatowych i kulturalnych znajdujących się na terenie określonego miasta i gminy.

Dobre efekty w zbieraniu danych do kartoteki dało włączenie do tych prac bibliotek niższego szczebla (MGBP i GBP).

Podzielenie zadań pozwala wykorzystać wszystkie istniejące

źródła informacji oraz uzyskać większy stopień kompletności i szczegółowości danych. Jest również pierwszym krokiem do budowy zintegrowanej sieci informacyjnej w bibliotekach publicznych województwa.

Kartoteka jest systematycznie analizowana przez biblioteki terenowe. Karty stare nie są wycofywane z kartoteki, lecz przechowywane w jednym ciągu z nowymi. W ten sposób oprócz bieżącej informacji otrzymamy po pewnym czasie obraz zmian zachodzących w województwie.

- "Opolszczyzna" - kartoteka bibliograficzna, najobszerniejsza materiałowo (ponad 40 tys. opisów), z największymi tradycjami, bo licząca ponad 20 lat. Od momentu założenia pełniła funkcję niepublikowanej bibliografii regionalnej. Przewidujemy, że nadal będzie poważną konkurentką "Bibliografii Województwa Opolskiego", ze względu na swą aktualność i dążenie do kompletności.

- "Środowiska twórcze Opolszczyzny" - kartoteka powstała w wyniku dużego zapotrzebowania na tego typu informacje.

Jest to kartoteka bio-bibliograficzna, wyszczególniająca konkretne dane o pisarzach, muzykach, plastykach, architektach, fotografikach i dziennikarzach działających i tworzących na Ziemi Opolskiej.

- "Ludzie zasłużeni dla regionu opolskiego" - uwzględniła osoby zasłużone we wszystkich dziedzinach aktywności zawodowej i społecznej w ujęciu historycznym i współczesnym.

- "Chronologia opolska" - kartoteka w układzie chronologicznym obejmująca wydarzenia ze wszystkich dziedzin życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego od czasów najdawniejszych do współczesności. Opisanym faktom towarzyszy odpowiednia bibliografia.

- "Biblioteki, ośrodki inte, muzea, archiwa, towarzystwa regionalne". Kartoteka wykazuje oprócz adresu instytucji i godzin otwarcia profil zbiorów i zakres świadczonych usług informacyjnych. Pozwala odpowiedzieć na pytanie, w jakich dziedzinach brakuje obsługi informacyjnej, a więc w czym powinna specjalizować się biblioteka wojewódzka.

- Wycinki prasowe "GLOB". Jest to klasyczna forma regionalnej kartoteki tekstowej. Zgromadzony jest w niej przebogaty materiał na temat wszystkich dziedzin życia kulturalnego województwa w latach 1958-1985.

Wartość tej kartoteki polega głównie na łatwym dostępie do gotowych tekstów bez konieczności sięgania do bibliografii i czasopism.

W oparciu o nasze zbiory wycinków prasowych powstało w ostatnich latach kilka prac dyplomowych i magisterskich.

Istotną pozycję w działalności biblioteki stanowią informatory, katalogi, zestawy i poradniki bibliograficzne, a także bibliotekarska prasa fachowa.

W tym miejscu przechodzimy do bogatej, bo prawie trzydziestoletniej działalności wydawniczej Wojewódzkiej Biblioteki Pa-

blicznej.

Działalność ta odegrała ogromną rolę w przygotowaniu kadry bibliotekarskiej do zawodu, a przede wszystkim spełniła jedną z podstawowych funkcji, funkcję informacyjno-propagandową. Wzbogaciła formy pracy z czytelnikiem, podniosła kulturę czytelnia, przybliżyła czytelnikom książkę, a także usprawniła znacznie system wypożyczeń międzybibliotecznych. Można bez przesady powiedzieć, że mobilizująco i twórczo wpłynęła na działalność bibliotek niższego szczebla w naszym województwie.

Biblioteka nasza jako jedna z pierwszych powołała w 1956 roku redakcję regionalnego poradnika metodycznego pt. "Pomagamy sobie w pracy". Przez trzydzieści lat bardzo pożytecznej działalności na łamach czasopisma wiele miejsca poświęcono tematyce regionalnej. Upowszechniano literaturę regionalną, popularyzowano zasłużonych ludzi Śląska, patronowano rozwijającemu się środowisku literackiemu i jego osiągnięciom, przybliżono także bibliotekarzom i czytelnikom Opolszczyzny inne regiony Polski, podkreślając więzi kulturalne i gospodarcze łączące wszystkie dzielnice kraju.

Należy również wspomnieć o inicjatywie podjętej przed laty, dzisiaj niestety zaniechanej. Od 1958-1974 roku Oddział Zbiorów Naukowych wydawał "Wykazy nabytków książek naukowych i popularnonaukowych WBP". Wydawnictwo to wysyłane również bibliotekom innych ziem w mieście i województwie spełniało szczególnie ważną rolę w prawidłowym prowadzeniu wypożyczeń międzybibliotecznych i informacji bieżącej.

Do dzisiaj kontynuowane jest wydawanie katalogów. W odstępach pięcioletnich ukazują się katalogi zbiorów śląskich. Dotychczas wydano trzy tomy, obejmujące wybór druków zakupionych przez naszą bibliotekę do roku 1974.

Na podobnych zasadach wydawane są katalogi mikrofilmów. W 1986 roku zostanie oddany do druku kolejny tom tego wydawnictwa, a także "Katalog kartografii sabytkowej".

Przygotowujemy do druku już po raz trzeci informator "Wydawnictwa ciągłe w bibliotekach Opola". Tym razem za lata 1982-1986.

Po kilku latach przygotowań ukaze się wreszcie w tym roku opracowany w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym informator "Środowisko literackie Opolszczyzny". Zawiera on bibliografię podmiotowo-przedmiotową wszystkich pisarzy, którzy mieszkali na terenie województwa opolskiego w latach 1945-1980. Nie zastąpi zapewne monografi ani wyczerpującego słownika autorów, mamy jednak nadzieję, że zaspokoi w pewnym przynajmniej stopniu potrzebę informacji o opolskim środowisku literackim i zyska pozytywną ocenę zarówno w kręgach miejscowego środowiska kulturalnego, w kręgach nauczycieli, jak również spotka się z przychylnym przyjęciem samych literatów.

Wymieniając kolejny przykład działalności wydawniczej naszej biblioteki nie można pominąć bogatej kolekcji poradników i zestawów bibliograficznych o tematyce regionalnej, sporządzanych również w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym. "Kultura-nauka-oświata na Śląsku Opolskim", "Osiągnięcia Opolszczyzny w 30-leciu PRL", "Osobliwości turystyczne Opolszczyzny", "Harcerstwo na

Śląsku Opolskim". "Życie teatralne Opola", "Folklor Opolszczyzny" to tylko kilka przykładów.

Należy również zasygnalizować niektóre formy oddziaływania zbiorowego naszej biblioteki na społeczeństwo Opolszczyzny lub na jego określone grupy.

Wypróbowaną formą popularyzacji zgromadzonych w bibliotece "regionalistów" są wystawy tematyczne. Zarówno retrospektywne, akcentujące te momenty w dziejach naszego regionu, które odznaczały się szczególnym bohaterstwem jego mieszkańców, umiłowaniem wolności i niezawisłości narodowej, jak i obrazujące najnowsze zdobycze regionu. Było takich wystaw wiele: "Polakie słowo drukowane na Śląsku", "Powstania śląskie w literaturze i dokumencie", "Książka polska na Śląsku" czy zapoznające z najnowszą historią: "Biblioteki i księgarstwo Opolszczyzny", "Literaci regionowi w darze", "Wydawnictwa Instytutu Śląskiego", "25-lecie Trybuny Opolańskiej".

Rozbudzają zainteresowania zbiorami i zachęcają do korzystania z nich również konkursy lokalne. Duże zasługi w ich propagowaniu ma Dział Instrukcyjno-Metodyczny. "Opolszczyzna w XXX-leciu", "Szukamy śladów przeszłości", "Czy znasz Opole i Opolszczyznę", "Uzupełniamy karty historii Opolszczyzny", "Historie mojego regionu nie jest mi obca", "Czy znasz pisarzy opolańskich", "Trzecie powstanie śląskie - świadectwem polskości" - oto tylko niektóre.

Wiele z nich było adresowanych do dzieci i młodzieży. Także z myślą o nich opracowywane były scenariusze lekcji biblio-

tecznych nt. znajomości historii i współczesności regionu.

Również celom popularyzacji służą od lat organizowane przez Dział Instrukcyjno-Metodyczny spotkania z literatami i dziennikarzami opolskimi.

Wszystkie formy informacji zbiorowej prowadzone przez WBP, a także, choć w mniejszym stopniu, przez biblioteki niższego szczebla, służyć będą nadal patriotycznej edukacji społeczeństwa, zwłaszcza młodzieży, kształtowaniu poczucia więzi z regionem, wreszcie społecznej integracji.

Przedstawiony wojewódzki ośrodek wiedzy i informacji o regionie nie wyczerpuje całej struktury organizacyjnej ośrodków informacji w sieci bibliotek publicznych.

Podstawowym ogniwem tej sieci jest przecież biblioteka gminna, której rozgałęzienia (filie) sięgają najgłębiej w strukturę osadniczą województwa. W perspektywie nabierze również na znaczeniu funkcja biblioteki gminnej jako podstawowego ośrodka informacji o regionie.

Właściwe spełnienie tej funkcji przez biblioteki gminne wymaga dużej i systematycznej pomocy merytorycznej ze strony biblioteki wojewódzkiej. W 1981 roku opracowany został "Program działalności informacyjnej bibliotek publicznych województwa opolskiego", a także program doskonalenia kadr z zakresu informacji. Dotychczas funkcjonujące w bibliotekach niższego szczebla regionalne warsztaty informacyjne są przebudowywane zgodnie z nowymi tendencjami. Biblioteki są zobowiązane do gromadzenia piśmiennictwa regionalnego, materiałów bibliograficznych, ikonogra-

licznych i tekstowych dotyczących obszaru ich działania. Powinny prowadzić określone kartoteki regionalne, w tym obowiązkowo bibliograficzną, dotyczącą gminy w pełnym zakresie i zasięgu oraz kartotekę faktograficzną "Charakterystyka gminy".

Przedstawione w niniejszym referacie zadania WBP wobec regionu nie wyczerpują w pełni tego zagadnienia.

Przytoczyłam z konieczności tylko niektóre przykłady wskazujące na ważną rolę biblioteki publicznej w pełnieniu funkcji ośrodka wiedzy i informacji o regionie.

Sktania to do wysunięcia wniosku, że nadal należy umacniać pozycję biblioteki i rozwijać jej działalność, wyraźniej jednak uzgodnioną i skoordynowaną z działalnością ośrodków informacji i placówkami kultury i oświaty, funkcjonującymi w środowisku i regionie.

Najczęściej dotychczas stosowane formy współpracy, jakimi są codzienne kontakty w trakcie obsługi użytkowników, wymiana kwerend oraz pomoc przy wypożyczaniu międzybibliotecznym przy obecnych, rosnących wciąż potrzebach formacyjnych, nie są wystarczające. Konieczne jest nadanie im kształtów bardziej zorganizowanych.

W niektórych województwach zostały powołane regionalne sieci bibliotek i ośrodków informacji (Szczecin), czy komisje koordynacyjne bibliotek, ośrodków inta, instytucji kulturalnych i oświatowych.

Dotychczasowe dobre kontakty i próby porozumienia bibliotek różnych sieci Opola pozwalają sądzić, że również w naszym

środowisku można podjąć się takiego zadania.

Współdziałanie w pracach nad doskonaleniem regionalnego systemu informacji i analizą potrzeb informacyjnych środowiska, wzajemne doskonalenie kadry pracowników przez wspólne organizowanie spotkań szkoleniowych, prace przy regionalnych katalogach centralnych, wspólne wydawanie informatorów, organizowanie wystaw, oto przykłady celów dobrej współpracy.

Dokładny podział kompetencji w zakresie gromadzenia, opracowania zbiorów regionalnych i właściwej informacji o nich pozwoli uniknąć z jednej strony dublowania prac, z drugiej zaś - powstawania mimowolnych luk w zbiorach i dokumentacji.

Bibliografia

1. Baszyńska W.: Wojewódzka biblioteka publiczna centralnym ośrodkiem wiedzy i informacji o regionie. Lublin 1980, 18 s.
2. Biblioteki publiczne ośrodkami wiedzy o regionie. Zielona Góra 1981, 67 s.
3. Chmielewski G.: Ośrodek informacji w strukturze organizacyjnej wojewódzkiej biblioteki publicznej. Zielona Góra 1979, 9 s. /maszynopis powielony/
4. Deblessem M.: Śląsiaka w opolskiej WIMBP. Pomag.Sobie w Pr. 1973 nr 2 s.18-22
5. Deblessem M.: Zbiory mikrofilmowe w WBP w Opolu. Pomag.Sobie w Pr. 1976 nr 3-4 s.10-14
6. Deblessem M.: Zbiory regionalne. Zagadnienie ciągle aktualne. Pomag.Sobie w Pr. 1974 nr 2 s.22-28

7. Faber M.: Działalność informacyjna bibliotek publicznych w zakresie wiedzy o regionie. Pomag.Sobie w Pr. 1973 nr 2 s.31-34
8. Gałczyńska C.: O nową koncepcję bibliografii regionalnej w Polsce. W: Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów. Warszawa 5-7 czerwca 1978 r. Warszawa 1980 s.148-177
9. Gąszczyńska H.: Dokumentacja życia społecznego. Pomag. Sobie w Pr. 1973 nr 2 s.22-26
10. Kolanowska Z.: Działalność informacyjna bibliotek publicznych. Prz.Bibl. 1981 nr 2 s.193-202
11. Kolanowska Z.: Działalność informacyjna wojewódzkich bibliotek publicznych. Poradnik metodyczny. Warszawa 1985, 139 s.
12. Kolanowska Z., Piłarczyk M.: Dokumenty życia społecznego w WBP. Warszawa 1980, 30 s. /maszynopis powielony/
13. Kościół J.: Działalność wydawnicza Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. E.Smołki w Opolu na przestrzeni 25 lat. Pomag.Sobie w Pr. 1975 nr 2 s.10-19
14. Kościół J.: Zbiory regionalne w bibliotece. Pomag.Sobie w Pr. 1967 nr 1 s.35-38
15. Kościół J., Wedemsa-Zerych E.: Biblioteka Wojewódzka w środowisku. Pomag.Sobie w Pr. 1975 nr 2 s.26-33
16. Kulikowski L.: System Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej - SINTO. Wybrane zagadnienia modelowe. W: Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa 1980 s.44-57

17. Mocaraki Z.: Biblioteki regionalne z uwzględnieniem bibliografii regionalnej. Prz.Bibl. 1932 s.154-157
18. Olszewicz W.: Biblioteki regionalne z uwzględnieniem bibliografii regionalnej. Prz.Bibl. 1932 s.157-163
19. Program działalności informacyjnej wojewódzkich bibliotek publicznych. Warszawa 1979, 13 s. /maszynopis powielony/
20. Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego do 1990 r. Warszawa 1977, 111 s.

Wanda Matwiejczuk

Helena Okoń

Informacja pedagogiczna w szkole wyższej

Nauki społeczne, a szczególnie pedagogika, psychologia i socjologia nie doczekały się do tej pory prężnego przepływu informacji bibliograficznej bieżącej o zasięgu narodowym w Polsce oraz o zasięgu międzynarodowym w świecie.

Przyjęto się przekonanie, że dyscypliny humanistyczne, ich rozwój i zastosowanie wiedzy przebiegają wolniej, niż ma to miejsce w naukach ścisłych, a zatem nowe wydarzenia, fakty, procesy, zjawiska, a także wyniki badań nie wymagają natychmiastowego przepływu informacji do szerokich kręgów społecznych.

Przyczyną sprawnym przekazie danych w naukach ścisłych wiąże się z szybkim postępem technicznym. Normy, patenty, wynalazki ukazują się w mniejszych objętościowo formach wydawniczych, a dystrybucja ich nie zawsze ma charakter profesjonalny poprzez oficyny wydawnicze, gdzie kilka lat trwa proces wydania publikacji. Tym dokumentom towarzyszy bardzo często ekspres-informacja wyprzedzająca i anonsująca nowe osiągnięcia.

Te przyczyny powodują, że nie tylko brakuje bieżącej informacji z zakresu nauk społecznych, ale retrospektywne zestawienia ukazują się również z dużym opóźnieniem. Zasięg chro-

etnologiczny opracowywanych spisów obejmuje całe dziesięciolecie.

Jak trudno zestawić literaturę do tematu z wybranej dziedziny humanistycznej doskonale wiedzą bibliotekarze, studenci i nauczyciele akademicy. Wszystkie działania w tym kierunku uzależnione są od dobrze zorganizowanej służby informacyjnej, zbiorów bibliotecznych i od przygotowania użytkowników wiedzy.

Organizacja Oddziału Informacji Naukowej w Wyższej Szkole Pedagogicznej nie różni się zasadniczo od innych placówek tego typu w kraju. Zasoby, którymi posługują się pracownicy OIN, stanowią księgozbiór informacyjny, kartoteki zagadnieniowe obejmujące 22 działy specjalistyczne, dotyczące przede wszystkim pedagogiki, oświaty, organizacji wszystkich typów szkolnictwa, dydaktyki przedmiotów, dokumentacji pedagogicznych badawczych prac krajowych i zagranicznych, bardzo rozbudowany katalog systematyczny, obejmujący w dziale 37 (oświata-wychowanie-szkolnictwo) 43 podstawowe poddziały klasyfikujące i systematyzujące treść książek posiadanych przez Bibliotekę Główną,

Zbiory informatorów, kartoteki i katalogi biblioteczne są podstawowymi informatorami wspomagającymi pracę naukowo-dydaktyczną w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. Oparcie i bazę źródłową stanowi duży księgozbiór sięgający 430.000 jednostek bibliotecznych. Profil całego warsztatu biblioteczno-informacyjnego zgodny jest z programem studiów i badań naukowych w uczelni.

Instytut Pedagogiki jako wiedząca, podstawowa jednostka organizacyjna WSP prowadzi studia kierunkowe z następujących

specjalności: pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, pedagogiki kulturalno-oświatowej, nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego. Oprócz studiów pedagogicznych Instytut kształcił młodzież na wszystkich innych kierunkach nauczania, prowadząc wykłady i ćwiczenia z pedagogiki, psychologii i socjologii. Te dyscypliny wiedzy są najczęściej przedmiotem kwerend, zestawień bibliograficznych, pomocy bibliotecznej udzielanej studentom i naukowcom.

Współpraca między Biblioteką a użytkownikami informacji odbywa się z jednej strony na płaszczyźnie uzasadnionej potrzeby pogłębienia wiedzy, a z drugiej strony - jak najpełniejszej realizacji kwerendy. Bardzo często jest to materiał analityczny, referujący treść, a nawet dostarczanie gotowych materiałów faktograficznych, zebranych z różnych dokumentów źródłowych.

Od kilkunastu lat pracownicy OIN prowadzą przysposobienie biblioteczne na I roku studiów i zajęcia z informacji naukowej na III roku dla wszystkich studentów.

Asystenci rozpoczynający pracę w uczelni również uczestniczą w cyklu zajęć przygotowujących ich do prowadzenia przyszłej pracy dydaktycznej i naukowej. Nie znaczy to jednak, że proces udostępniania zbiorów, podstawowa funkcja biblioteczna, nie nastęrcza nam wielu problemów. Zdajemy sobie sprawę jako bibliotekarze i wykładowcy, że ta właśnie sfera naszej działalności musi być szczególnie traktowana.

W "pedagogice bibliotecznej" nie wystarczy praktyka, doświadczenie zawodowe, dobra orientacja w zbiorach piśmiennic

ctwa i operatywność w poszukiwaniach bibliograficznych. Podstawowy zakres naszej działalności najczęściej stanowi przekazywanie danych bibliograficznych wskazujących źródło lub dokument, nie zawsze wystarcza nam czasu na abstrakty, adnotacje i streszczenia. Dlatego ukierunkowanie tematu dociekań informacyjno-bibliograficznych z użytkownikiem odpowiednio przygotowanym do współdziałania ze służbą informacyjną jest bardzo ważna, dla ekonomiczniejszego wykorzystania czasu i wyboru mniejszej liczby pozycji, ale za to trafniej dobranych i opracowanych analitycznie. Wdrażanie nowych wiadomości do procesu nauczania i prowadzonych badań naukowych w szkole wyższej bardzo trafnie określili M.M.Gurenko i W.L. Basanec¹. Według tych autorów jest to proces trzypiętający, któremu powinna towarzyszyć służba biblioteczna, szczególnie wtedy, kiedy rozpoczyna się pierwszy etap działalności naukowo-badawczej i następuje wybór nowych informacji naukowych, a także technicznych, najbardziej aktualnych z punktu widzenia potrzeb współczesnej wiedzy. Drugi etap to przetworzenie nowych informacji naukowych i technicznych w materiał programowy nowych przedmiotów nauczania lub w elementy istniejących. Trzeci etap jest wprowadzeniem i zastosowaniem nowych treści. Naszym zdaniem każdemu etapowi pracy naukowej powinna towarzyszyć bieżąca dokumentacja i informacja.

1/ M.M.Gurenko, W.L.Basanec, Nauka i wyszaja szkoła...

Naprzeciw tak sformułowanym zadaniom w rozwoju nauki i dydaktyki wychodzi projektowany przez OIN PAN Krajowy System Informacyjny Nauk Społecznych (KSINS). Jak wynika z założeń tego systemu będzie on zaopatrywał między innymi pracowników naukowych z instytutów, zainteresowanych pracowników szkół wyższych i placówek badawczych posługujących się w swej działalności osiągnięciami nauk społecznych w najbardziej wartościowe z punktu widzenia realizacji tych jednostek - wiadomości o wynikach i metodach pracy naukowej w kraju i za granicą, utrwalonych w dostępnych dokumentach. System zapewni dopływ do Polaki informacji o wynikach i stanie wiedzy społecznej, osiągniętych w innych krajach, w szczególności w Związku Radzieckim i pozostałych państwach socjalistycznych².

W oczekiwaniu na pierwsze materiały z KSINS smaszerni jesteśmy posługiwać się nadal osiągalnymi wydawnictwami, które służą nam jako aktualne przeglądy dokumentacyjne i bieżące spisy wycinkowo omawiające najnowsze osiągnięcia w pedagogice, dydaktyce i oświacie zarówno w kraju, jak i na świecie.

Instytut Kształcenia Nauczycieli wydał kilka bibliografii analitycznych poświęconych teorii i praktyce wychowania, nauczania i pedeutologii. Instytut Badań Pedagogicznych do 1982 roku przekazywał na łamach kwartalnika "Badania Oświatowe" w dziale "Książki i czasopisma" przegląd nowości krajowych i zagra-

2/ J.Lenart, Główne zagadnienia budowy krajowego systemu informacyjnego nauk społecznych w Polsce, Zag.inf.Nauk.1976 nr 1

nicznych poświęconych oświacie i wychowaniu.

Od 1983 roku IBP kontynuuje tę informację na łamach pisma "Edukacja".

IBP posiada ponadto wartościowe materiały dotyczące pedagogiki i dyscyplin pokrewnych, które gromadzi i udostępnia na bieżąco w katalogach i kartotekach takich jak: katalog centralny druków pedagogicznych polskich (wydanych do 1939 r.) i obcych kompletowanych aktualnie, centralna bieżąca kartoteka tytułów czasopism pedagogicznych polskich i obcych, kartoteka powojennego piśmiennictwa polskiego w układzie alfabetycznym i systematycznym.

Poważną lukę w dostarczaniu bieżącej informacji pedagogicznej stanowi obecnie brak wydawnictwa "Polska Bibliografia Pedagogiczna", które ukazywało się w latach 1973-1982/83 początkowo jako kwartalnik, później nieregularnie, a w ostatnich latach wstrzymano jego publikowanie. Lukę tę w pewnym stopniu uzupełnia "Bibliografia pedagogiki - druki zwarte wydane w Polsce", zestawiona jako roczny załącznikowy spis w układzie działowym w "Roczniku Pedagogicznym" wydawanym przez Komitet Nauk Pedagogicznych. Polski Komitet do Spraw UNESCO redaguje Biuletyn, który w dziale "Wydawnictwa" anonsuje bardzo interesujące wypowiedzi na temat najnowszych wydawnictw z dziedziny oświaty na świecie. Międzynarodowe Centrum Informacji Naukowej i Technicznej w Moskwie wydaje "Tematyczny przegląd dokumentacyjny prac naukowo-badawczych" w 12 seriach. Przegląd zawiera analizy sprawozdań z prac naukowo-

badawczych i rozwojowych, rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, przeglądów i programów na e m c i licencji z zakresu wszystkich podstawowych dziedzin nauk i techniki zrealizowanych w ZSRR, PRL, NRD, Czechosłowacji, Bułgarii, Rumunii, Republice Kuby, WRL, Wietnamskiej Republice Socjalistycznej i Mongolskiej Republice Ludowej. Zagadnieniom oświaty, pedagogiki, psychologii i socjologii poświęcona jest seria 1 tego "Przeglądu". Zakres dokumentacji obejmującej całokształt działalności informacyjnej pedagogicznej przedstawiony został również przez J. Majault na łamach wydawnictwa UNESCO "Etudes et documents d'éducation"³.

Stałą pomocą w pracy dydaktycznej kadry WSP w Opolu jest kwartalnik informacyjny redagowany przez pracowników OIN pt. "Dydaktyka i wychowanie w szkole wyższej" zawierający adnotowany przegląd wartościowych artykułów polskich i obcych; najczęściej są to publikacje, które wydają instytuty naukowe i szkoły wyższe w kraju i za granicą.

Starania polskich władz centralnych o krajowy system informacji pedagogicznej, a także o utworzenie Akademii Nauk Pedagogicznych są wyrazem dużej troski o poprawę stanu edukacji na wszystkich szczeblach w naszym kraju. O nowoczesny kształt informacji towarzyszącej nauce i szkolnictwu zabiega również wielu bibliotekarzy i informatyków. Szusne wnioski sfor-

3/ J. Majault, Centres de documentation pedagogique en Europe occidentale, Etudes et documents d'éducation n° 44 UNESCO

mułowali w tym zakresie J.Ratajewski, W.Goriazowski, A.L.Michajłow i inni⁴. Ich zdaniem przygotowanie do studiów powinno rozpoczynać się w szkole średniej, gdzie więcej uwagi należy poświęcić znajomości źródeł i narzędzi informacji. Trzeba również uzupełnić lukę w procesie kształcenia i dokształcania nauczycieli, którzy posiadają olbrzymie braki w tym zakresie, a na studiach wyższych należy przede wszystkim przekazywać dobrze przygotowanemu już do odbioru informacji studentowi, nauczycielowi akademickiemu bieżące informacje w systemie SDI - selektywnej dystrybucji informacji pod kątem widzenia ich miejsca i wartości w danej dyscyplinie naukowej jako informacje pewne, udowodnione, dyskusyjne, pozwalające na porównanie wyników badań i informacje prognostyczne, zapowiadające zamierzenia naukowe i dydaktyczne w skali kraju i na świecie. Tak pojęta działalność informacyjna wymaga zmian w programach studiów. Uwagi w tym przedmiocie bardzo szczegółowo omówił S.M. Klimaszewski z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Do rozważenia przedstawia on następujące propozycje wprowadzenia

4/ J.Ratajewski, Informacje naukowo-techniczne a dydaktyka szkoły wyższej, Dyd.Szk.Wyż. 1983 nr 2

W.Goriazowski, Informacja naukowa w systemie dydaktycznym szkoły, Inform.Naukowa a Dydaktyka, Katowice 1984

A.L.Michajłow, Uprawienie informacyjnej ścieżki jak ustowie naucznej działalności, Wiestnik AN SSSR 1979 nr 9

W.Okoń, Dydaktyka szkoły wyższej jako dyscyplina naukowa, Dyd.Szk.Wyż. 1979 nr 3

nowych i aktualnych wiadomości, informacji w procesie dydaktycznym szkoły wyższej: a/ do ogólnego programu danego przedmiotu realizowanego dla wszystkich bez wyjątku studentów, b/ w programy indywidualnego toku studiów, c/ do planów pracy studenckich kół naukowo-badawczych⁵.

Połączone wysiłki projektantów programów nauki w szkołach średnich i wyższych, autorów i programatorów systemów automatycznego gromadzenia i wyszukiwania informacji z doświadczeniami bibliotekarzy i służb informacyjno-bibliograficznych przyniosą w przyszłości pozytywne rezultaty wówczas, jeżeli przyspieszone zostanie tempo produkcji wydawniczej, napływ literatury zagranicznej i lepiej skoordynowane zostaną prace centralnych ośrodków informacji i dokumentacji, odpowiedzialnych i upoważnionych do nowoczesnego ukierunkowania polskiej informacji w dziedzinie nauk społecznych.

5/ S.M.Kilmaszewski, Doskonalenie procesu dydaktycznego i podnoszenie jakości kształcenia w Uniwersytecie Śląskim w roku akad. 1979/80, Katowice 1979 /maszynopis/

Księgozbiory bibliotek Opola jako baza informacyjna

Biblioteka (z gr. biblion albo biblos = książka, theke = składnica) to z punktu widzenia słowotwórstwa - składnica książek. Ale definicja UNESCO informuje, że biblioteka to zorganizowany zbiór wydawnictw drukowanych (książek i czasopism) oraz innych materiałów tekstowych i audiowizualnych, a także zespół pracowników zapewniający celowe gromadzenie tych materiałów i ujawnianie we właściwy sposób zawartości zbioru dla zaspokojenia informacyjnych, szkoleniowych i rekreacyjnych potrzeb użytkowników. Jak z tego wynika, współczesna biblioteka jest instytucją usługową, która upowszechnia dotychczasowy dorobek myśli ludzkiej, współdziała w rozwoju nauki, gospodarki, kultury i oświaty.

Profesor Tadeusz Kotarbiński pisał: "Oszałamiające natężenie postępu dyscyplin intelektualnych, wzmagający się z zawrotną szybkością przyrost publikacji, gorączkowe tempo narastania zdobyczy naukowych i technicznych, zarządzeń administracyjnych i prawnych, wszystko to sprawia, że życie bibliotek odbiega od dawnego schematu spokojnej i cichej wegetacji, dynamizuje się coraz bardziej, staje się w coraz wyższym stopniu domeną ruchu, inicjatywy i zadań ogromnie ciekawych i pasjo-

nających.

Biblioteki muszą się specjalizować. Przy bibliotekach muszą powstawać biura informacyjno-doradcze, złożone ze znawców zasobów bibliotecznych, z osób wyspecjalizowanych w dokumentacji przydatnej dla określonych dziedzin zainteresowań.

Zmieniała się w ciągu wieków rola biblioteki i rola bibliotekarza, który z kustosza (z łac. custos = strażnik), opiekuna zbiorów bibliotecznych, stał się pracownikiem, który swą wiedzą, znajomością księgozbioru i metod pracy naukowej służy czytelnikowi poszukującemu informacji na określony temat czy dotyczących określonych faktów.

W tym zmieniającym się świecie nie uległo zasadniczej zmianie podstawowe narzędzie pracy bibliotekarza - książka i czasopismo. Są one wciąż niezastąpionym źródłem wiedzy, dlatego znajomość księgozbiorów większych bibliotek naszego miasta będzie przydatna dla wszystkich bibliotekarzy, a szczególnie dla pracowników bibliotecznych ośrodków informacji.

Zastanawiając się nad kolejnością omawiania poszczególnych księgozbiorów doszłam do wniosku, że najlepiej rozwój potrzeb informacyjnych środowiska uwidoczni chronologiczne potraktowanie problemu.

Biblioteki powstają tam i wtedy, gdy powstaną, zostaną uświadomione przez środowisko ludzkie takie potrzeby.

Zacznijmy więc od najstarszej z dużych bibliotek Opola. Jest nią Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, która powstała w 1951 roku. Organizatorem biblioteki, a zarazem całej sieci bibliotek pedagogicznych w województwie była mgr Kamila War-tanowicz - pierwszy i długoletni (do marca 1970 r.) dyrektor tej placówki.

Zadaniem statutowym biblioteki jest służyć potrzebom i roz-wojowi oświaty i wychowania w zakresie kształcenia, doształca-nia i doskonalenia pracowników pedagogicznych, jest to więc instytucja, której specjalizacja wiąże się z określonym czytel-nikiem.

Od pierwszych lat istnienia biblioteka gromadziła zbiory, po-pularyzowała je i upowszechniała, uwzględniając zadania szko-ły i potrzeby czytelnicze kadry oświatowo-wychowawczej.

Program reformy oświaty nałożył na pedagogiczne biblioteki nowe poważne zadanie: organizację warsztatu pracy dla kształ-cących się i doskonalących pracowników pedagogicznych. Z chwilą powstania IKNIBO w Opolu (obecnie ODN) organizu-jącego instytucjonalnie kształcenie i doskonalenie nauczycieli, PBW w ramach współdziałania przyjęła funkcję pomocniczą w pracy dydaktycznej tej placówki. Od tego czasu w dobrze księgozbioru uwzględniła się szeroko potrzeby czytelnicze kształcących się w oparciu o programy studiów wyższych i form szkoleniowych prowadzonych przez IKN i jego oddziały

terenowe.

Charakter biblioteki określa organizację jej zbiorów. Na 31.XII 1984 r. zgromadzone w PBW materiały biblioteczne liczyły 137,663 wol. druków zwartych, 8,089 wol. czasopism i 5,049 jednostek zbiorów specjalnych. Łącznie z filiami PBW w Opolu dysponowała w tym czasie zbiorami:

- wydawnictwa zwarte	483,995 wol.
- czasopisma	23,747 wol.
- zbiory specjalne	7,214 jedn.

W strukturze zbiorów PBW 32 % stanowią książki z dziedziny pedagogiki, psychologii i socjologii. W tym dziale piśmiennictwa dąży się do kompletności bieżących publikacji oferowanych przez rynek księgarski. Ponadto z dużą skrupulatnością dokonuje się wyboru pozycji spośród dokumentów wydawców nieprofesjonalnych.

Gromadzi się wszystkie druki IKN i jego terenowych oddziałów, z których wiele jest cenną pomocą w realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego. 48 % zbiorów PBW to wydawnictwa naukowe i popularnonaukowe treści uniwersalnej, objęte programami szkolnymi, planami kształcenia nauczycieli, a także umożliwiające prowadzenie prac naukowo-badawczych kadrze pedagogicznej. Uwzględnione są tu monografie różnych dyscyplin wiedzy, podręczniki akademickie, skrypty, lektury uzupełniające. Opracowania wąsko specjalistyczne, przyczynkowe, występują w mniejszym zakresie.

Biblioteka dysponuje również niezbędnym dla studujących

Księgozbiorem informacyjnym, jak: encyklopedie, słowniki, bibliografie, poradniki itp. Dział treści ściśle informacyjnej posiada około 1000 tytułów, w tym wydawnictw dziedzinowych około 300.

Bogato reprezentowana jest literatura społeczno-polityczna. Są tu podstawowe publikacje z marksizmu-leninizmu, z dziedziny ekonomii politycznej oraz książki traktujące o współczesnych zagadnieniach społecznych, gospodarczych i politycznych z punktu widzenia potrzeb nauczycieli.

W grupie piśmiennictwa naukowego oprócz druków zwartych występują starannie kompletowane przez prenumeratę stałą - wydawnictwa ciągłe. Obecnie do PBW wpływają 72 tytuły takich czasopism z różnych dziedzin nauki.

Literaturę piękną stanowiącą 20 % zbiorów reprezentują dzieła klasyków, lektury szkolne dla młodzieży i nauczycieli studiujących na wydziałach filologicznych, książki traktujące o zagadnieniach szkoły, młodzieży, wychowania, o problemach społecznych oraz utwory wyróżnione nagrodami literackimi.

Księgozbiór PBW składa się głównie z wydawnictw w języku polskim. Gromadzone publikacje w językach obcych to przede wszystkim książki dla studiujących filologię rosyjską i angielską oraz lektury szkolne. Gromadzone są też, chociaż sporadycznie, dzieła treści informacyjnej w języku angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim.

Z wydawnictw dawnych, sprzed roku 1945, biblioteka posiada w językach obcych 3000 wol., przeważnie z dziedziny nauk humanistycznych, w tym około 1000 wol. w języku niemieckim

dotyczy zagadnień śląskich.

5 % zbiorów PBW stanowią czasopisma systematycznie uzupełniane od 1951 roku drogą zakupu i prenumeraty. W ostatnich latach biblioteka abonuje 272 tytuły czasopism, z których 64 to czasopisma pedagogiczne ogólne i przedmiotowe. Wśród periodyków są też czasopisma z krajów socjalistycznych w języku rosyjskim i niemieckim.

Dla modernizacji procesu dydaktycznego poprzez stosowanie nowych technik nauczania PBW gromadzi na bieżąco przeźrocza, płyty, taśmy magnetofonowe z zapisami audycji szkolnych oraz tzw. zbiory ilustracyjne.

Sledząc porównawczo rozwój i organizację materiałów bibliotecznych stwierdza się stabilny charakter profilu zbiorów biblioteki

Aparat i działalność informacyjno-bibliograficzna w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Opolu

Biblioteka buduje katalog alfabetyczny i rzeczowy druków, traktowany jako katalog główny oraz katalogi cząstkowe (księgozbioru podręcznego i pracowni), katalog centralny zbiorów pedagogicznych bibliotek w województwie, a także katalog alfabetyczny i rzeczowy środków audiowizualnych.

Dostarczanie czytelnikom pełnej informacji o zawartości treściowej zbiorów jest zadaniem aparatu informacyjnego biblioteki, a w nim przede wszystkim katalogu rzeczowego i kartotek zagad-

nieniowych. Z myślą o potrzebach czytelników zmierza się do tego, aby katalog rzeczowy w sposób wszechstronny, dokładny i kompletny umożliwiał docieranie do treści książki. Budowa katalogu rzeczowego PBW oparta jest na Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątej. Za podstawę wzięto wydanie skrócone tablic UKD, ale w odniesieniu do piśmiennictwa pedagogicznego oraz psychologii, socjologii i historii stosuje się klasyfikację pełną z wykorzystaniem tablic pomocniczych.

Dużym ułatwieniem dla nauczycieli kształcących się są wydodrębnione ze wszystkich gałęzi wiedzy podziały z podręcznikami akademickimi.

W celu ułatwienia czynności katalogu wprowadzono w niektórych działach, w zależności od charakteru i obfitości materiału, układ przedmiotowy, chronologiczny lub w kombinacjach z podziałem według czasu, miejsca i formy. Zastosowano to m.in. w działach: historia, literatura, filozofia, geografia.

W katalogu rzeczowym pedagogicznej biblioteki nie mogło też zabraknąć takich podziałów systematycznych, które wskazują bardziej lub mniej ścisły związek wielu przedmiotów z pedagogiką, np. pedagogika a socjologia, pedagogika a prawo, pedagogika a technika.

Aktualnie układ katalogu rzeczowego PBW obejmuje ponad 600 podziałów systematycznych. Może stanowić dobrą podstawę do opracowywania wszelkiego rodzaju bibliografii tematycznych. Oprócz katalogu systematycznego dla piśmiennictwa z zakresu pedagogiki i nauk jej pokrewnych budowany jest także katalog

przedmiotowy.

Działalnością informacyjno-bibliograficzną PBW zajmuje się wyspecjalizowana komórka - Wydział Informacyjno-Bibliograficzny. Głównym zadaniem wydziału jest zagwarantowanie nauczycielom wszechstronnej pomocy informacyjnej, w szczególności z zakresu pedagogiki i nauk pokrewnych. By sprostać temu zadaniu oraz zapotrzebowaniu zgłaszanemu przez środowisko nauczycielskie i oświatowe Wydział posiada i rozbudowuje adekwatny do tych zadań warsztat, na który składają się:

- kartoteki,
- księgozbiór podręczny, głównie o charakterze bibliograficznym, liczący aktualnie 1600 wol.,
- przygotowywanie zestawów bibliograficznych tematycznych i cyklicznych oraz ich gromadzenie,

Najobfitsze i zarazem najszybsze źródło informacji stanowią kartoteki, do których włącza się rokrocznie około 9000 kart opisów bibliograficznych, sporządzonych głównie z autopsji. Bogactwo zawartych tam materiałów zilustrować może zarówno liczba samych kartotek, jak i haseł, według których materiał ten jest porządkowany. Opisy w kartotekach zgrupowane są pod 1450 hasłami przedmiotowymi. Nie jest to liczba ostateczna, bowiem jeżeli zachodzi taka potrzeba, hasła są uaktualniane bądź wprowadzane nowe.

Z zakresu pedagogiki i nauk pokrewnych PBW dysponuje następującymi kartotekami:

- pedagogiczną,

- 'NURT-u,
- pedagogiczną osobową,
- pedeutologiczną,
- recenzji z literatury pedagogicznej,
- rodzina,
- młodzież,
- psychologiczną,

Drugi duży blok kartotek stanowią te, które ujmują w różnych aspektach zagadnienia literackie, a więc:

- kartoteka osobowa pisarzy polskich i obcych,
- literacka,
- literatura dla dzieci,
- dydaktyka literatury,
- recenzji literatury polskiej i obcej,

Następny blok stanowią kartoteki osobowe: uczonych, artystów oraz laureatów nagród Nobla.

Prowadzona jest również kartoteka regionalna Śląska, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki oświatowej regionu.

Na uwagę zasługuje tu kartoteka nauczycieli piszących Opolszczyzny.

W odpowiedzi na zgłaszane zapotrzebowanie powstały i są kontynuowane następujące kartoteki:

- świat i Polska,
- ochrona środowiska,
- czasopiśmiennictwo,
- sztuka,

- praca,
- kultura,
- recenzje teatralne i filmowe,
- materiały repertuarowe.

Do zagadnień zawartych w kartotekach pedagogicznych oraz "rodzina" i "młodzież" opracowany został indeks haseł.

W kartotekach znajduje się również indeks zestawień bibliograficznych opracowywanych i gromadzonych w Wydziale Informacyjno-Bibliograficznym.

W wydziale opracowywane są planowane zestawienia bibliograficzne, które mają na celu wyprzedzenie zapotrzebowania nauczycieli. Niektóre z nich opracowywane są i ukazują się cyklicznie, np. "Metodyka nauczania poszczególnych przedmiotów w kl. I-VIII wg nowych programów", "Metodyka historii", "Wychowanie w rodzinie", "Metody nauczania".

Opracowywane są również zestawienia do tematów zgłaszanych przez pracowników ODN KOiW, a także nauczycieli.

Problematyka opracowywania kwerend jest rozległa: od zagadnień czysto pedagogicznych, takich jak np. "Podręczniki do szkół elementarnych rejencji opolskiej 1800-1820" czy "Odczyty pedagogiczne" po takie, jak "Powstanie władzy ludowej w Polsce", "Realizm w literaturze europejskiej" czy "Życiorys i bibliografia E. Słuszkiewicza".

Bardzo szeroka jest również problematyka będąca przedmiotem porad ustnych. Przykładowo wymienić tu można z zakresu pedagogiki takie, jak: "Zdolności muzyczne dzieci 6-letnich",

"Adaptacja uczniów w internacie", "Sieci kwadratowe w nauczaniu matematyki", "Kształcenie nauczycieli techniki w SN-ach" itd. Z innych dziedzin wiedzy rozrzut jest znacznie szerszy, np. "Alfabet Braille'a", "Plan Marschalla", "Współczesne teorie kosmologiczne", "Ruch młodzieżowy podczas okupacji" itp.

Przy okazji udzielania porad pracownicy Wydziału niejednokrotnie instruują użytkowników, w jaki sposób posługiwać się kartoteką czy katalogiem, a także prowadzą lekcje biblioteczne dla młodzieży, głównie licealnej, których celem jest wyrobienie u uczniów samodzielności w korzystaniu z różnych materiałów przy poszukiwaniu informacji na interesujący ich temat.

Użytkowników informacji korzystających z porad w PBW można podzielić na cztery kategorie: nauczyciele, studenci, uczniowie i tzw. inni. W przekroju wieloletnim utrzymuje się stała proporcja korzystania z usług przez poszczególne grupy: 35-38 % przypada na nauczycieli, 25-27 % na studentów, 15-16 % na uczniów oraz 21-24 % na tzw. innych.

Wysokie zainteresowanie usługami informacyjnymi wykazywane przez nauczycieli związane jest z ich kształceniem się, doszkalicaniem i doskonaleniem na studiach i kursach. Obecnie obserwuje się również zainteresowanie związane ze zdobywaniem przez nauczycieli stopni specjalizacji naukowej. Należy tu jednak wymienić tę grupę nauczycieli, dla których korzystanie z ośrodka informacji jest pomocą w ich bieżącej pracy dydaktycznej i wychowawczej.

Studenci stanowią grupę użytkowników informacji specjalisty-

cznej, związanej głównie z ich kierunkiem studiów. Informacje im udzielane stanowią szeroki krąg tematyczny, wykraczający poza zagadnienia tylko pedagogiczne.

Uczniowie, relatywnie najmniej liczna grupa, zarówno szkół podstawowych jak i średnich zainteresowani są głównie materiałami repertuarowymi na uroczystości szkolne.

Dość liczna grupa tzw. innych jest bardzo zróżnicowana jeżeli chodzi o zawód (urzędnicy, wojskowi, robotnicy, artyści, dziennikarze), jak również w zakresie zainteresowań. Ich zapotrzebowanie na informacje jest rozległe i obejmuje niemal wszystkie dziedziny wiedzy.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu w realizacji swych podstawowych funkcji ukierunkowuje budowę warsztatu pracy dla potrzeb określonego typu czytelnika, jakim jest nauczyciel, w celu zaspokojenia jego zainteresowań instrumentalnych w zakresie wiedzy pedagogicznej i merytorycznej, w dziedzinie kierunkowych przedmiotów nauczania oraz studiowanych specjalności.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna

W drugiej połowie 1951 roku powstała Wojewódzka Biblioteka Publiczna. W początkowym okresie swego istnienia musiała pokonać wiele trudności, organizując gromadzenie zbiorów. Istniały wprawdzie na Śląsku bogate tradycje czytelnicze książki polskiej, ale dotyczyły one głównie środowisk wiejskich. Inaczej

przedstawiała się sytuacja w Opolu, gdzie brak większych tradycji czytelniczych był wynikiem ogromnego zniszczenia miasta (w roku 1933 językiem polskim posługiwało się zaledwie 0,4 % mieszkańców Opoła). Ocalałe z żywiołu wojennego książki polskie były więc nieliczne. Spośród uratowanych książek w języku niemieckim wykorzystywano w bibliotece wydawnictwa encyklopedyczne, słowniki oraz nieliczne silesiaca i polonica. Trudną sytuację biblioteki ratowały dary bądź zakupy prywatnych księgozbiorów.

Z uwagi na działające wcześniej w Opolu Miejską Bibliotekę Publiczną i Pedagogiczną Bibliotekę Powiatową, które gromadziły i udostępniały literaturę piękną i popularnonaukową WBP w pierwszym okresie swego istnienia gromadziła materiały do księgozbioru podręcznego. Była to literatura fachowa, służąca prowadzeniu działalności instrukcyjno-metodycznej, zbiory typu encyklopedycznego oraz syntezy naukowe. Zbiory te stały się załącznikiem późniejszej czytelnii. I tak, w roku 1951 kilkadziesiąt woluminów przekazał WBP w Opolu ówczesny Referat Bibliotek PWRN oraz zakupiono kilkadziesiąt egzemplarzy dzieł antykwarycznych. W końcu 1951 roku zbiory WBP liczyły około 1600 tomów. Uzupełnieniem księgozbioru były czasopisma, których w 1952 roku prenumerowano 30 tytułów - dziś ponad 400 tytułów.

W roku 1955 połączono WBP z Miejską Biblioteką Publiczną, tworząc WIMBP, której połączony księgozbiór liczył w tym roku już 36,536 vol. Przyrost ilości książek w następnych latach ujmuje zestawienie:

1960 r.	-	78.263 wol.
1965 r.	-	137.019 wol.
1970 r.	-	183.259 wol.
1980 r.	-	374.818 wol.
1985 r.	-	404.688 wol.

Przyjęty w latach 60-tych wskaźnik struktury zbiorów, przyjmujący dla Opolszczyzny 50 % literatury pięknej dla dorosłych, 20 % literatury pięknej dla dzieci i 30 % literatury popularnonaukowej nie pokrywa się ze strukturą zbiorów WBP, w której procent literatury popularnonaukowej oscylował zawsze w granicach 40-45 %.

Wielkość księgozbioru naukowego była więc zawyżona, także w stosunku do liczby wypożyczeń. Jednak rozbudowa zbiorów naukowych była obiektywną koniecznością z uwagi na status miasta jako ośrodka akademickiego i naukowej stolicy regionu.

W latach 60-tych rozpoczęto na szerszą skalę gromadzenie zbiorów specjalnych (starodruki, rękopisy) drogą zakupów antykwarecznych, aukcyjnych, darów lub wymiany.

Zbiory naukowe, popularnonaukowe i specjalne WBP przedstawiają się w chwili obecnej następująco:

- Księgozbiór naukowy i popularnonaukowy w dniu 31.XII.1984 r. liczył 73.470 wol. Na liczbę tę składają się książki z dziedziny nauk humanistycznych, społecznych, bogate zbiory z zakresu bibliotekarstwa i bibliologii, a także klasyka polska i obca. Zbiory te zgromadzone są w czytelni i wypożyczalni zbiorów naukowych.

- **Zbiory śląskie** - stan na dzień 31.XII.1984 r. wynosił 10.575 wol. i obejmował książki wydawane w XIX i XX wieku, polskie, czeskie i niemieckie, drukowane na Śląsku, związane tematyką bądź osobą autora ze Śląskiem.
- **Czasopisma śląskie** - 2804 wol. - to czasopisma i wydawnictwa ciągle drukowane na Śląsku w XIX i XX wieku.
- **Starodruki** - 2700 wol. Zbiór zawiera wiele unikalnych pozycji, jak: rzadkie druki śląskie, liczne polonica tłoczone w oficynach u Wietora, Hallera, Januszowskiego, druki pochodzące ze słynnych drukarni Bazylei, Antwerpii, Moguncji. W zbiorach starodruków znajdują się również 2 inkunabuły.
- **Grafika** - 1364 egz. - współczesna i zabytkowa, to bogaty zbiór miedziorytów, stalorytów i drzeworytów z okresu od XVI do XIX wieku oraz współczesne dzieła twórców polskich i innych.
- **Sztuka** - 2237 wol. - to pozycje albumowe z zakresu malarstwa, architektury, rzeźby, sztuki użytkowej.
- **Kartografia zabytkowa** - 158 sztuk i kartografia współczesna - 970 sztuk - to oprócz map i atlasów zabytkowych także współczesne atlasy świata, mapy i plansze.
- **Rękopisy** - 900 sztuk - to korespondencja, życiorysy, wspomnienia, pamiętniki, akta sądowe, zarządzenia władz, dokumenty pergaminowe w języku polskim, niemieckim, francuskim i hebrajskim. Większa część tych rękopisów osobą autora bądź treścią związaną jest ze Śląskiem. Jednym z najcenniejszych rękopisów w zbiorach WBP jest rękopis listu G.G.Byrona.

Dotarcie do zbiorów umożliwiają katalogi. Podstawowe katalo-

logi WBP, obejmujące przeważającą część zbiorów bibliotecznych, znajdują się w budynku przy ul. Piastowskiej 18. Są to katalogi: alfabetyczny (główny) i systematyczny według Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej. Oprócz tego każdy rodzaj zbiorów ma swoje własne katalogi. Są one dostępne w czytelni oraz w Dziale Zbiorów Specjalnych i Zabytkowych. Wszystkie filie miejskie oraz oddziały WBP usytuowane poza gmachem głównym (Oddział Muzyczny i Dziecięcy) mają własne katalogi.

Zbiory są podstawą działalności informacyjnej, a ta rozwijała się w WBP od początku istnienia biblioteki, bo już w 1953 roku, kiedy zorganizowano pierwszą czytelnię, dyżurujący bibliotekarz pełnił także funkcję informatora. Prace bibliograficzne, których wynikiem było opracowywanie zestawień bibliograficznych oraz tworzenie kartotek, podjęto już w latach 1953-1954. W 1960 roku wyodrębniono Dział Informacyjno-Bibliograficzny, który zajmował się także udostępnianiem zbiorów, obejmował bowiem czytelnię, wypożyczalnię zbiorów naukowych i regionalnych oraz wypożyczalnię międzybiblioteczną. Takie rozwiązanie było korzystne dla czytelników, ale kłopoty związane z prowadzeniem magazynów i udostępnianiem ograniczały rozwój działalności informacyjnej.

W latach 1960-1967 powiększono znacznie księgozbiór podręczny, zakupiono wiele bibliografii, słowników, encyklopedii: w połowie lat 60-tych liczył on około 1200 vol., zaś czytelnia - wypożyczalnia około 26.000 vol. W tym czasie rozbudowano i wzbogacono kartoteki, które są bardzo ważną częścią warsztatu

pracy informacyjnej. Prowadzono wówczas następujące kartoteki

bibliograficzne:

- regionalną,
 - historii i teorii literatury,
 - nauki i kultury polskiej,
 - recenzji książek,
 - osobową pisarzy,
 - bibliotekarstwa (na kartach dokumentacyjnych),
 - nauk społecznych (na kartach dokumentacyjnych),
- oraz tekstowe w postaci wycinków prasowych:

- kultura Opolszczyzny,
- literatura współczesna,

Zmieniające się potrzeby czytelników zmuszają do zakładania nowych kartotek, czasem likwiduje się te, których wykorzystanie jest bardzo małe, a nakład pracy przy ich tworzeniu i prowadzeniu zbyt duży.

Użytkownikami informacji w WBP byli pracownicy uzupełniający wykształcenie, studenci, uczniowie, pracownicy placówek oświatowych, naukowych i kulturalnych, a także instytucje, urzędy i organizacje społeczne. Udzielając informacji, odpowiadając na konkretne pytania, uczono jednocześnie czytelników posługiwania się bibliografiami i kartotekami, indeksami i innymi materiałami informacyjnymi.

Dokładne omówienie działalności informacyjnej WBP w latach 1951-1981 znajdujemy w artykule mgr Mieczysława Fabera zamieszczonym w "Pomagamy Sobie w Pracy" nr 1/2 z 1981 r.

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Pedagogicznej

Z chwilą powstania w 1950 roku Wyższej Szkoły Pedagogicznej we Wrocławiu wyłoniła się potrzeba zorganizowania biblioteki, której zadaniem byłoby uczestniczenie w realizacji zadań naukowo-dydaktycznych uczelni. Załączek przyszłych zbiorów stanowił liczący 2000 wól. księgozbiór przejęty z byłego Instytutu Pedagogicznego we Wrocławiu. W okresie wrocławskim zbiory biblioteki osiągnęły liczbę 15.144 wól., ich wartość naukowa była jednak znikoma. Gromadzenie bowiem w tym okresie miało charakter zgoła przypadkowy. Realizowane były głównie w drodze zakupów dokonywanych przez pracowników działu administracyjnego. W tym okresie gromadzono podręczniki, skrypty i literaturę wieloegzemplarzową. Natomiast rozprawy naukowe, monografie, teksty źródłowe stanowiły nikły procent nabytków. Księgozbiór biblioteki nie różnił się w zasadzie od przeciętnego zestawu książek w bibliotekach szkolnych. Pracownicy naukowemu uczelni mieli jednak zapewniony odpowiedni warsztat pracy naukowej w Bibliotece im. Ossolińskich i w Bibliotece Uniwersyteckiej.

Sytuacja zmieniła się w roku 1954 wraz z przeniesieniem uczelni do Opola. Nie można było prowadzić działalności naukowo-dydaktycznej w oparciu o księgozbiór przywieziony z Wrocławia. Wprawdzie w Opolu istniały dwie biblioteki: WIMBP i PBW, jednakże ich zbiory były niewystarczające, a profil i zadania zgoła od-

mienne od zadań biblioteki wyższej uczelni. Dotychczasowy charakter biblioteki musiał ulec zmianie. Placówkę tę należało przekształcić z biblioteki szkolnej w zakład ogólnouczelniany, mający spełniać funkcję naukową, dydaktyczną i usługową. Biblioteka miała się stać warsztatem naukowym dla pracowników uczelni.

Aby sprostać nowym zadaniom, biblioteka musiała przystąpić z miejsca do intensywnego gromadzenia literatury naukowej w zakresie dyscyplin reprezentowanych przez uczelnię oraz do kompletowania wydawnictw informacyjnych. Obok nowości wydawniczych nabywano pozycje antykwaryczne. Pokazną ilość książek pozyskano drogą przekazów z kilku innych bibliotek uczelnianych, m.in. z Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Warszawskiego i Poznańskiego, Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Biblioteki PAN w Krakowie, Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. Cenny zbiór siłosiaków otrzymano ze Zbiornicy Księgozbioru Dzieł Zabezpieczonych w Bytomiu. Z Wrocławia do Opola przewieziono księgozbiór liczący ponad 15.000 wol. W wyniku napływu książek z darów już w 1954 roku osiągnął on liczbę 25.222 wol. W roku 1955 było już 31.283 wol. i 99 czasopism. Rok 1959 zamknął się liczbą 63.364 wol. książek, 10.507 wol. czasopism i 1.221 wol. zbiorów specjalnych.

Masowy napływ książek do biblioteki, mimo iż posiadał niekiedy cechy pewnej przypadkowości, pozwolił na zgromadzenie podstawowej literatury naukowej z zakresu dyscyplin reprezentowanych przez uczelnię. Nie można jednak było mówić o kom-

pełności zbiorów. Zaznaczał się brak szeregu podstawowych wydawnictw krajowych i zagranicznych. Realizowanie zasady kompletności zbiorów w ramach specjalizacji biblioteki stało się w drugiej połowie lat 50-tych jednym z naczelnych jej zadań. W związku z powołaniem na uczelni nowych kierunków poszerzono zakres specjalizacji biblioteki o dzieła z tych dziedzin nauki. Szczególnie dużą wagę zaczęto przywiązywać do kompletowania materiałów bibliotecznych z zakresu metodyki nauczania poszczególnych przedmiotów.

W roku 1969 według podziału treściowego księgozbiór BG WSP kształtował się następująco:

- dzieła treści ogólnej, filozofia, religioznawstwo	6,5 proc.
- nauki społeczne	14,5 "
- językoznawstwo	7 "
- matematyka	3,5 "
- fizyka	2,3 "
- chemia	1,8 "
- nauki przyrodnicze	1,8 "
- nauki stosowane	4,7 "
- sztuka	3,7 "
- literatura powazeczna	12,6 "
- literatura rosyjska	7 "
- literatura polska	18 "
- biografie, pamiętniki	2,3 "
- geografia	2,3 "
- historia	12 "

* Nabytki biblioteki pochodzą głównie z kupna bieżącego. Dary są rzadkością. Do takich wyjątków należy ofiarowanie bibliotece 1500 wol. siłasiaków przez dr Ludwika Ręgowicza z Warszawy. Drugim cennym zbiorem przekazanym bibliotece był księgozbiór Stanisława Wasylewskiego.

Po utworzeniu anglistyki BG WSP otrzymała w darze: z British Council w Warszawie 157 wol. książek, od pana Walczaka z USA 41 pozycji, konsul USA w Krakowie przekazał 144 książki, Uniwersytet Poznański dostarczył z własnych dubletów około 1000 pozycji. Niewielkie komplety książek otrzymano z Ambasady RFN w Warszawie oraz kilku innych instytucji w kraju.

W związku z prowadzoną przez uczelnię działalnością wydawniczą w roku 1962 biblioteka nawiązała kontakty wymienne z innymi placówkami naukowymi w kraju i za granicą i otrzymuje w ten sposób cenne książki, niejednokrotnie niedostępne w obrocie księgarskim. Stałe kontakty wymienne utrzymywane są obecnie ze 133 kontrahentami, w tym z 77 polskimi i 56 zagranicznymi.

Księgozbiór BG WSP to największy na Opolszczyźnie zbiór literatury z zakresu nauk społecznych, bardzo rozbudowany w takich dziedzinach jak: pedagogika, dydaktyka, psychologia, językoznawstwo, historia, teoria literatury polskiej, filologia rosyjska, filologia angielska, historia Polski i historia powszechna. Gromadzone są także pozycje z dyscyplin ścisłych: matematyki, fizyki, chemii, techniki, nauk przyrodniczych i geografii. W ostatnich latach do profilu gromadzenia włączono nowe dyscypliny

wiedzy, a mianowicie: pedagogikę opiekuńczą, pedagogikę pracy, kulturoznawstwo, ekonomikę. BG WSP posiada również zbiory regionalne.

Stan zbiorów BG WSP przedstawiał się porównawczo:

	<u>1978</u>	<u>1985</u>
- wydawnictwa zwarte	269,341 wol.	375,295 wol.
- czasopisma	29,831 "	41,611 "
- stare druki	626 "	579 "
- rękopisy	-	5 "
- grafika	2,440 jedn.	2,572 jedn.
- kartografia	310 "	322 "
- mikrofilmy	558 "	811 "
- nagrania	-	1,109 "
- prace doktorskie	169 "	261 "
- normy	117 "	4,569 "
- dokumenty życia społecznego- teki	-	18 "

Najcenniejszą część w księgozbiorsze biblioteki stanowią starodruki. Dobierane one były starannie drogą kupna na aukcjach antykwarycznych lub też ofiarowywane bibliotece jako dary. Ponad pół tysiąca starych druków pochodzi z XVI, XVII i XVIII wieku. W zbiorze tym reprezentowane są prawie wszystkie oficyny drukarskie polskie i europejskie. Większość egzemplarzy zachowała się w dobrym stanie i może służyć jako warztał naukowy dla historyków, bibliofilów i badaczy literatury. W ostatnich latach

starodruki stały się przedmiotem badań bibliofilskich pracowników BG, a ich wynikiem opracowanie przygotowane przez Marię Deblessem i Krystynę Łazik pt. "Książka dawna w zbiorach Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu", Opole 1980.

W opracowaniu znajduje się wydawnictwo informujące o wszystkich posiadanych przez bibliotekę starodrukach "Katalog starodruków w zbiorach BG WSP", jako że wydawnictwo z roku 1980 opisywało tylko niektóre pozycje tej części księgozbioru.

Zbiory BG WSP udostępniane są w wypożyczalni miejscowej i międzybibliotecznej oraz w czytelni, wyposażonej w księgozbiór podręczny, obejmujący ponad 4000 wol. dzieł podstawowych, takich jak: encyklopedie ogólne i specjalne, słowniki językowe i terminologiczne, informatory, roczniki statystyczne, bibliografie, dzieła klasyków literatury polskiej i obcej, podstawowe podręczniki i skrypty, a także wszystkie posiadane czasopisma. Korzystanie z księgozbioru czytelni ułatwia katalog podręczny. Całość zbiorów ujęta jest w katalogu alfabetycznym oraz katalogu rzeczowym opartym na Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej.

Zbiory BG WSP udostępniane są powiększającemu się ciągle zespołowi pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni, studentom, a także nauczycielom i pracownikom opolskich instytucji oświatowych, kulturalnych i naukowych, studentom WSI i szkół pomaturalnych miasta Opola.

Szczególnie ważne miejsce w procesie badawczym i dydaktycznym ośrodków naukowych zajmuje informacja i dokumentacja

naukowa. W roku 1972 przy BG zorganizowano do celów informacji naukowej samodzielny oddział, którego działalność obejmuje:

- gromadzenie i selekcję źródeł informacji,
- opracowanie nośników informacji,
- rozpowszechnianie informacji o posiadanej bazie dokumentów,
- dokumentację działalności WSP w Opolu,
- dokumentację prac naukowo-badawczych kadry naukowej,
- kształcenie użytkowników informacji,
- organizowanie form popularyzujących literaturę naukową.

Zasadniczy człon kompletowanych przez PIN źródeł stanowią bibliografie ogólne i specjalne, przeglądy dokumentacyjne, katalogi książek i czasopism polskich oraz zagranicznych, informatory tematyczne, słowniki, poradniki, składy osobowe uczelni, bibliografie publikacji naukowych pracowników z innych uczelni w kraju, a także literatura fachowa z zakresu bibliotekarstwa, informacji naukowej i bibliofilstwa.

OIN BG WSP posiada do dyspozycji użytkowników kartoteki różnego typu. Bibliograficzna kartoteka zagadnieniowa kompletuje materiał dotyczący następujących zagadnień:

- nauka,
- historia oświaty i wychowania,
- kadry pedagogiczna,
- studenci,
- zagadnienia kultury,
- dydaktyka szkoły wyższej,
- dydaktyka szkoły podstawowej i średniej,

- metodyka nauczania języka polskiego, języków obcych, historii, matematyki, fizyki, chemii, przedmiotów technicznych,
- pedagogika w zakresie pracy kulturalno-oświatowej, pedagogika opiekuńcza, nauczanie początkowe, wychowanie przedszkolne,
- bibliotekarstwo, bibliografia i informacja naukowa.

Kartoteka tekstowa wycinków prasowych z zakresu szkolnictwa na Śląsku Opolskim oraz działalności WSP: powielona jako kartoteka zagadnieniowa bibliograficzna.

Kartoteka dokumentacyjna kart CINTE z zakresu:

- matematyka,
- fizyka,
- chemia,
- nauk techniczne,
- ekonomika,
- oświata i wychowanie,
- informacja naukowa, bibliotekarstwo.

Część kart (5 pierwszych tematów) przechowywana i udostępniana jest w bibliotekach instytutowych, dwa ostatnie tematy kompletuje OIN. W OIN znajdują się także:

- kartoteka dokumentacyjna zakończonych prac naukowo-badawczych i rozwojowych pracowników WSP w Opolu,
- kartoteka sprawozdań z wyjazdów zagranicznych pracowników WSP w Opolu.

W osobnej kartotece ujęte są publikacje naukowe pracowników WSP w Opolu. Usystematyzowana jest ona w układzie działowym i zawiera dorobek naukowy nauczycieli akademickich zatrudnionych

w uczelni. Na podstawie tej kartoteki co dwa lata ukazuje się bibliografia publikacji pracowników naukowych WSP w przygotowywanych "Składach osobowych".

BG WSP swoją działalnością usługową i propagandową zabiega o to, aby studenci, będący czytelnikami i odbiorcami informacji podczas studiów, kontaktu nawiązanego z książką i biblioteką nie zrywali również wtedy, kiedy podejmą pracę jako nauczyciele. Stara się swoją pracą zainteresować pracowników naukowych uczelni, aby i oni byli stałymi odbiorcami informacji przygotowywanej i rozpowszechnianej przez agendy biblioteki.

Biblioteka Instytutu Śląskiego w Opolu

W maju 1957 roku reaktywowano działalność Śląskiego Instytutu Naukowo-Badawczego. W tym okresie rozpoczęto gromadzenie księgozbioru. W pierwszych latach książki i czasopisma nabywano przede wszystkim drogą kupna i darowizn (wśród tych ostatnich wiele to publikacje pracowników Instytutu). Dopiero w 1966 roku rozpoczęło się planowe gromadzenie i opracowywanie zbiorów. Rozwój księgozbioru niech zilustrują przykładowe dane:

R o k	Zwarte		Czasopisma		
	przybyło	Stan na 31.XII	Ilość tytułów poL zagr.		ilość wol.
1961	366	687	brak danych		
1965	434	1,895	68	15	220
1970	1.745	9,668	303	125	3,136
1975	2.700	18,543	402	169	6,040
1980	1,489	26,605	417	146	13,736
1985	2,359	35,361	348	101	16,882

Wydawnictwa w 90 % gromadzone są w jednym egzemplarzu.

Od roku 1966 biblioteka prowadzi regularną wymianę wydawnictw własnych Instytutu Śląskiego z około 125 partnerami krajowymi i zagranicznymi.

Profil gromadzenia zbiorów jest zgodny z tematyką prac prowadzonych w Instytucie i kształtuje się następująco:

- historia powszechna i historia Polski XIX i XX wieku oraz sielsiaca - 40 % księgozbioru,
- nauki społeczne (socjologia, demografia, prawo międzynarodowe, stosunki międzynarodowe) - 40 % księgozbioru,
- pozostałe: ekonomia, ekonomika rolnictwa, teoria literatury, kultura, dzieła o treści ogólnej - 20 % księgozbioru.

Od 1961 roku rozpoczęto w odrębnej komórce zwanej Archi-

wum Prac Naukowych gromadzenie rękopisów, maszynopisów, dokumentów, zdjęć itp. W 1979 roku, po kilkakrotnych reorganizacjach, zbiory te stały się integralną częścią biblioteki. W tym samym roku przystąpiono do ich melioracji, inwentaryzacji oraz opracowania. W roku 1985 cała praca została zakończona i Zbiory Specjalne na dzień 31.XII.1985 r. przedstawiają się następująco:

- kartografia - 363 jednostki inwent. + 85 map rękopiśmiennych,
- mikrofilmy - 223 zwoje + 19 zwojów zmikrofilmowanych rękopisów,
- rękopisy - 4704 vol. (teczki) - są to przede wszystkim niepublikowane rękopisy wspomnień i pamiętników, opracowania, raporty, ekspertyzy, różnego rodzaju dokumenty dotyczące przede wszystkim Śląska. Zgromadzono tu również spuściznę po Józefie Kokocie, Franciszku Hawranku, Alojzym Targu, Janinie Ender, Janinie Tumińskiej i innych,
- biogramy - zgromadzono opracowane biogramy i materiały do biogramów 1257 osób (Ślązaków lub osób związanych ze Śląskiem)
- ikonografia - 3594 pozycji.

Od 1.III.1980 roku przyłączono do biblioteki Pracownię Reprograficzną, która wykonuje na potrzeby Instytutu Śląskiego mikrofilmy, odbitki fotograficzne itp.

Biblioteka udostępnia swoje zbiory na zewnątrz wyłącznie pracownikom Instytutu Śląskiego. Osoby spoza tego grona mogą korzystać ze zbiorów w czytelni czynnej od poniedziałku do piątku w godzinach 8⁰⁰ - 15⁰⁰.

15 maja 1984 roku otwarto oddzielną czytelnię mikrofilmów.

W tym samym roku odwiedziło ją 371 osób, korzystając z 551 zwojów, zaś w roku 1985 - 367 osób przejrzało 802 zwoje mikrofilmowe.

Dotarcie do zbiorów ułatwiają następujące katalogi:

- alfabetyczny,
- rzeczowy katalog systematyczny prowadzony według UKD,
- ślesiaców,
- czasopism.

Trzy pierwsze rodzaje katalogów mają także zastosowanie do zbiorów specjalnych. Istnieje także katalog mikrofilmów oraz:

- katalog alfabetyczny i przedmiotowy wydawnictw Instytutu Śląskiego,
- kartoteka recenzji wydawnictw Instytutu,
- kartoteka publikacji pracowników Instytutu,
- kartoteka pseudonimów śląskich - z powodu braków kadrowych nie kontynuowana.

Kolejna tabela pozwoli zorientować się w wykorzystywaniu zbiorów:

Rok	Ilość osób	Wyd.zwarte i czasop. w wol.	Czasopisma bieżące w jedn.	Wypożyczenia międzybiblioteczne	Rękopisy
1966	209	444	1157	14	-
1970	928	2.647	6850	50	-
1975	3.260	4.386	5208	630	-
1980	3.744	5.265	4055	188	126
1985	3.277	7.055	4497	182	733

Biblioteka Instytutu Śląskiego jest specjalistyczną biblioteką naukową służącą określonemu gronu zainteresowanych dziedziemi Śląska i jego dniem dzisiejszym.

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Inżynierskiej

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Inżynierskiej jest stosunkowo młodą placówką. Zaczęto ją organizować w roku 1963 jako bibliotekę Punktu Konsultacyjnego Politechniki Śląskiej, który wówczas działał w Opolu. Początkowy okres działalności był bardzo trudny, biblioteka nie miała właściwych warunków lokalowych ani finansowych, personel liczył zaledwie 2 osoby. W tej sytuacji księgozbiór powiększał się powoli, niesystematycznie, jego zakup uzależniony był od doraźnych subwencji WRN, przekazywanych placówce za pośrednictwem Instytutu Śląskiego.

W czerwcu 1966 roku Rozporządzeniem Rady Ministrów powołano Wyższą Szkołę Inżynierską w Opolu jako samodzielną placówkę naukową i dydaktyczną.

Biblioteka została zobowiązana do wykonywania wielu działań wynikających z ustawy o szkolnictwie wyższym. Jej cele i obowiązki wyznaczało Zarządzenie Min. Ośw. i Szkol. Wyższ. z dnia 30 lipca 1964 roku, które m.in. mówiło, że do zadań uczelnianej biblioteki głównej należy:

- Organizowanie warsztatu pracy naukowej i dydaktycznej szkoły poprzez odpowiedni dobór, fachowe opracowanie i udostępnianie zbiorów oraz przez prace bibliograficzne i dokumentacyjne, które

- umożliwiając jak największe wykorzystanie zbiorów biblioteki,
- Koordynowanie działalności bibliotek zakładowych w zakresie gromadzenia zbiorów bibliotecznych,
- Przyniesienie osób studiujących do korzystania ze zbiorów i pomocy naukowych niezbędnych do rozwijania pracy naukowej,
- Współpraca z placówkami badawczymi, ośrodkami dokumentacji i innymi instytucjami w dziedzinie specjalności szkoły wyższej, służąca rozwojowi badań i zastosowaniu wiedzy do potrzeb praktyki i postępu technicznego.
- Kształcenie i doskonalenie zawodowe pracowników sieci bibliotecznej szkoły wyższej.

Stan lokalowy młodej biblioteki uczelnianej nie uległ poprawie. Dopiero z początkiem lat 70-tych przyznano jej dodatkowe pomieszczenie na magazyn księgozbioru. Przy niewielkiej wciąż liczbie pracowników ograniczone były możliwości rozwijania wszystkich dziedzin działalności biblioteki. W marcu 1972 roku przemieszczono zbiory biblioteki na ulicę Katowicką 49, przekazując odpowiednie pomieszczenia na czytelnik, wypożyczalnię, pracownię i magazyny. W roku 1985 BG WSI przeżyła kolejną przeprowadzkę - otrzymała nowe pomieszczenie w gmachu przy ul. Związku Walki Młodych, gdzie na parterze zlokalizowano magazyn książek, a na I piętrze czytelnik, wypożyczalnię, pracownię, katalogi.

Wyższa Szkoła Inżynierska rozbudowuje sieć bibliotek. Oprócz Biblioteki Głównej pracują: Biblioteka Instytutu Budowy Maszyn, Biblioteka Instytutu Elektrotechniki, a organizowana jest Biblioteka

Instytutu Inżynierii Lądowej.

Księgozbiór Biblioteki, jak wspomniałam, początkowo powiększał się powoli i niesystematycznie. Dopiero w latach 70-tych zaczęło rocznie przybywać 10-12 tysięcy woluminów, pochodzących głównie z kupna, co umożliwiło gromadzenie księgozbioru zgodnie z potrzebami pracowników naukowych uczelni i studentów. Pewna, niewielka część księgozbioru pochodzi z darów i wymiany.

Wzrost ilościowy księgozbioru BG WSI

Rok	Zwarte	Czasopisma		Zb. Specjalne
		Ilość tył.	wol.	
1963	387	-	-	-
1965	1,466	98	-	2,803
1970	34,900	432	1388	11,010
1975	82,181	736	4638	19,231
1980	111,034	930	13750	30,921
1985	132,176	963	21641	41,986

Wśród druków zwartych jest 4383 wol. książek zagranicznych, głównie w języku rosyjskim i angielskim.

Czasopisma prenumerowane w roku 1985 to:

- 443 tytuły krajowe,
- 339 sprowadzonych ze Związku Radzieckiego,
- 117 z krajów demokracji ludowej,
- 64 z krajów kapitalistycznych (aby zwiększyć ilość tych ostatnich 87 tytułów sprowadza się w postaci diazokopii).

Na zbiory specjalne w bibliotece składają się: normy i tema-

tyczne zbiory norm, opisy patentowe, karty Katalogu Budownictwa, literatura firmowa polska i obca, grafika, mapy, fotokopie, kserokopie, przezrocza, mikrofilmy, taśmy, płyty.

Mówiąc o gromadzeniu zbiorów wspomniałam o darach. W latach 1965/66 biblioteka otrzymała pewną ilość czasopism z przedsiębiorstwa Prozamet we Wrocławiu, w roku 1977 wspólnie z Ambasadą Francuską w Warszawie biblioteka urządziła wystawę książek i czasopism wydawanych przez francuskich wydawców. Zbiór ten został następnie ofiarowany uczelni i jest wykorzystywany m.in. na lektoracie języka francuskiego.

Wymianę wydawnictw uczelnianych prowadzi się z 26 ośrodkami naukowymi w kraju i 6 zagranicznymi.

Tematyka zgromadzonego księgozbioru przedstawia się następująco:

- nauka i wiedza w ogólności	2 %
- filozofia, psychologia, logika, teoria poznania, etyka, moralność	2,3 %
- nauki społeczne: socjologia, statystyka, polityka, ekonomia, prawo, administracja	11,6 %
- nauki matematyczno-przyrodnicze	26 %
w tym: matematyka	- 7 %
fizyka	- 11 %
chemia	- 5 %

są także książki z astronomii, geodezji, mineralogii, geologii, meteorologii,

- nauki stosowane	56 %

w tym: medycyna - anatomia, fizjologia, higiena - 56 %
technika - 36,1 %, na co składają się
książki dotyczące:

- badania materiałów,
- budowy maszyn,
- elektrotechniki,
- elektroniki,
- techniki telekomunikacyjnej,
- silników,
- obróbki materiałów,
- inżynierii lądowej, wodnej i sanitarnej,
- techniki środków transportu,
- inne działy nauk stosowanych - 18,3 %, na co składają się
książki dotyczące organizacji i zarządzania, transportu, róż-
nych gałęzi przemysłu, metalurgii, informatyki wraz z językami
programowania (te ostatnie zagadnienia stanowią 2,6% księgo-
zbioru),
- planowanie przestrzenne, architektura, sztuka 3,3 %
- słowniki dwu i wielojęzyczne, a także monografie
okresów literackich i dzieła z teorii literatury 3,3 %
- krajoznawstwo, mapy, atlasy 0,6 %
- biografie, historia 1 %

Poszukiwanie potrzebnych książek ułatwiają prowadzone ka-
logi:

- katalog alfabetyczny zbiorów zwartych,
- katalog systematyczny zbiorów zwartych - prowadzony według
Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej. Obecnie opracowuje się

Indeks przedmiotowy do tego katalogu, który ułatwi czytelnikom samodzielne poszukiwania. Mimo wyjaśniania tajemnic UKD na zajęciach z przysposobienia bibliotecznego posługiwanie się tym katalogiem sprawia wciąż czytelnikom trudności,

- katalog czasopism i wydawnictw ciągłych,
- katalog literatury firmowej, polskiej i obcej w układzie tytułowym i według firm,
- katalog nowości,
- katalog książek zagranicznych,
- katalog zgromadzonych prac doktorskich.

W czytelni BG i w bibliotekach Instytutowych są katalogi zgromadzonych tam druków zwartych: podobnie w OIN jest katalog podręczny zgromadzonych książek w układzie alfabetycznym, rzeczowym i topograficznym.

Biblioteka Główna WSI jest na terenie Opola największą biblioteką techniczną, dlatego 1/3 jej czytelników stanowią osoby nie związane z uczelnią, a mianowicie: pracownicy jednostek przemysłowych miasta i regionu, nauczyciele i młodzież szkół technicznych Opola, studenci WSP z Wydziału Technicznego, a także hobbysci o zainteresowaniach technicznych.

Na koniec 1985 roku skład czytelników był następujący:

- studenci WSI	1455	45 %
- pracownicy WSI	420	13 %
- studenci WSP	378	12 %
- czytelnicy z miasta	969	30 %

Biblioteka w uczelni jest dziś traktowana jak uczelniany ośrodek

informacji. W samej bibliotece komórką, która zajmuje się głównie sprawami informacji jest Oddział Informacji Naukowej i Bibliografii. Powstał on 1.I.1976 r., miał wówczas obsadę jednoosobową, która stopniowo wzrastała do czterech osób, ale od 1.VII.1977 r. OIN jest odpowiedzialny za prowadzenie czytelni, więc czas wszystkich zatrudnionych w Oddziale nie może być poświęcony wyłącznie sprawom informacji.

Tworząc warsztat pracy OIN zgromadzono w księgozbiorze podręcznym ponad 1600 pozycji dotyczących informacji naukowej, dokumentacji, bibliotekarstwa, a także wydawnictw typu słownikowego, informatorów i bibliografii. W OIN gromadzone są także czasopisma o wymienionej tematyce w ilości 102 tytułów. Na życzenie użytkowników sporządza się lub sprowadza z innych ośrodków zestawienia tematyczne, których zbiór wynosi obecnie 283 jednostki inwentarzowe.

Bardzo ważną częścią warsztatu informacyjnego są kartoteki. Zróżnicowane potrzeby użytkowników powodują tworzenie i prowadzenie różnych rodzajów kartotek:

- Kartoteka kart dokumentacyjnych CINTE - prowadzi się ją od roku 1977, w tej chwili zbiór zawiera 250 tysięcy kart. Część z nich dotyczy nauki i wiedzy w ogólności, nauk społecznych, matematyczno-przyrodniczych, ale główny zrąb zbioru to informacje wiążące się z naukami technicznymi jakie wykładane są na uczelni, a więc budowa maszyn, elektrotechnika, elektronika, badanie materiałów, inżynieria lądowa, materiały budowlane, przemysł budowlany. Do zbioru przybywa rocznie ponad 20 ty-

sięcy kart.

Kartoteka inwersyjna na kartach przeziernych, w której dokumentowane są publikacje pracowników; składa się z:

- kart informacyjnych zawierających opis bibliograficzny publikacji, w miarę możliwości poszerzony o adnotację dotyczącą treści (streszczenie autorskie) - zbiór prowadzony jest w układzie numerycznym i w dniu 7.II.1986 r. liczył 2502 opisy.
- kart przeziernych dotyczących jednostek organizacyjnych uczelni, w których zatrudnieni są pracownicy, rodzaje publikacji (artykuł, skrypt, podręcznik, referat konferencyjny, patent itp.), lat, w których publikacje powstały, nazwisk autorów - pracowników uczelni, tytułów czasopism, w których zamieszczone zostały publikacje.

Kartoteka ta pozwala na wieloaspektowe wyszukiwanie informacji na temat dorobku naukowego poszczególnych pracowników, instytutów, rodzajów publikacji itp.

- Kartoteki zagadnieniowe (bibliograficzne):
 - inżynieria lądowa,
 - motoryzacja,
 - niekonwencjonalne źródła energii: biogaz, słońce, wiatr,
 - teoria i zastosowanie zbiorów rozmytych,
 - bibliotekarstwo i informacja naukowa,
 - prace dyplomowe i magisterskie obronione w WSi.
- Kartoteki tekstowe z wycinków prasowych:
 - działalność WSi w Opolu,
 - szkolnictwo wyższe w Polsce,

oraz liczne kartoteki pomocnicze.

Efektom sprawnie i wszechstronnie zorganizowanej informacji naukowej na terenie uczelni jest wydatne skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie informacji przez użytkownika, co w przypadku studenta pozwala zaoszczędzony czas poświęcić na bezpośredni proces przyswajania sobie wiedzy, a w przypadku pracownika nauki - na uaktywnienie i przyspieszenie osiągnięć badawczych.

Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej

w Opolu

Do 1963 roku województwo opolskie nie miało własnej biblioteki lekarskiej. W tym właśnie roku Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie wystąpiła do Wydziału Zdrowia i Opieki Społecznej Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu z propozycją zorganizowania swego oddziału w Opolu jako siódmego w kraju. Bezpośrednią pomoc w organizacji Oddziału zaoferował Wydział Zdrowia i Opieki Społecznej Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Opolu. Nowa biblioteka została w pełni wyposażona przez Główną Bibliotekę Lekarską tak w sprzęt, jak i w księgozbiór. Od początku grudnia 1963 roku zatrudniono kierownika Oddziału Biblioteki, w związku z czym już w tym samym miesiącu zaczęły napływać pierwsze książki i czasopisma. Według stanu na dzień 31 grudnia 1963 roku liczba książek w bibliotece wynosiła 292, a czasopism 76 wól.

Począwszy od stycznia 1964 roku biblioteka otrzymywała syste-

tycznie bieżące czasopisma i wydawane książki; księgozbiór powiększał się także dzięki ofiarowaniu książek i czasopism lat ubiegłych przez lekarzy.

Pierwotnie biblioteka mieściła się na Zaodrzu, przy Przychodni Rejonowej nr 2; w roku 1974 przeniesiono zbiory do nowego lokalu na terenie szpitala w centrum miasta przy PLArmii Czerwonej. Większy lokal, lepsza lokalizacja pozwoliły rozwinąć żywszą działalność, lepiej służyć środowisku lekarskiemu Opola i województwa. Biblioteka udostępnia swe zbiory wszystkim zainteresowanym naukami medycznymi i naukami pokrewnymi, takimi jak biologia, chemia, fizyka, psychologia. Księgozbiór medyczny dotyczy następujących dziedzin:

- interna,
- chirurgia,
- onkologia,
- urologia,
- nefrologia,
- hematologia,
- diagnostyka laboratoryjna,
- radiologia
- laryngologia,
- okulistyka,
- ortopedia,
- deontologia,
- stomatologia,
- farmacja,

- organizacja służby zdrowia.

Biblioteka posiada 10 tysięcy wol. książek i 40 tysięcy wol. czasopism. Bieżąca prenumerata czasopism wynosi 152 tytuły. Są wśród nich czasopisma polskie - 88 tytułów, zagraniczne - 64 tytuły, w tym z krajów kapitalistycznych - 26 tytułów.

Biblioteka posiada również 39 tytułów czasopism na mikrofilmach, są to czasopisma ze strefy dolarowej. Mikrofilmowe nadsyłane są systematycznie z Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Przy udzielaniu informacji bieżącej i retrospektywnej pracownicy biblioteki posługują się Polską Bibliografią Lekarską XIX i XX wieku opracowaną przez St. Konopkę, Informacją Bieżącą, Przeglądem Piśmiennictwa Lekarskiego - jest to miesięcznik wydawany przez Główną Bibliotekę Lekarską. Pomocą służy także Index Medicus gromadzony od 1965 roku.

Biblioteka prowadzi katalogi: alfabetyczny oraz przedmiotowy. Ten ostatni opracowywany jest na podstawie "Słownika haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych", którego trzecie wydanie, uzupełnione i poprawione, przygotowane przez Z. Domanowską i J. Jankowskiego ukazało się w 1984 roku, a więc zawiera najnowsze terminy medyczne.

Biblioteka świadczy następujące usługi:

- Opracowuje tematyczne zestawienia na żądany temat - około 200 zestawień rocznie; od początku istnienia biblioteki opracowano około 1000 zestawień. Opracowywane są one na podstawie gromadzonych wydawnictw informacyjnych polskich i obcych
- Udziela informacji telefonicznych w obrębie miasta, województwa

a także poza nim.

Udziela porad czytelnikom przygotowującym się do specjalizacji, doktoratów, habilitacji i piszących prace magisterskie.

Prowadzi wypożyczenia wysyłkowe do bibliotek i osób prywatnych.

Pośredniczy między czytelnikami a Główną Biblioteką Lekarską w uzyskiwaniu materiałów naukowych. GBL posiada komputerowe połączenie z Centrum Informacji Medycznej w Sztokholmie, dzięki czemu Oddział uzyskuje najnowsze dane dotyczące medycyny, które przekazywane są odpłatnie użytkownikom zamawiającym profil.

Oddział GBL w Opolu ma zarejestrowanych około 2000 czytelników. Przeważają wśród nich pracownicy służby zdrowia: lekarze, farmaceuci, pielęgniarki i personel pomocniczy. Duży procent stanowią studenci medycyny i farmacji, Akademii Wychowania Fizycznego oraz uczniowie szkół licealnych pielęgniarstwa i pomaturalnych medycznych.

ZOINTE Instytutu Przemysłu Wiązanych Materiałów Budowlanych

W Instytucie Wiązanych Materiałów Budowlanych w Groszowicach od 1968 roku istniała biblioteka. We wrześniu 1975 roku na bazie biblioteki został powołany trzyosobowy zespół do spraw inż., który 11.07.1979 roku przekształcono w ZOINTE. Ośrodek merytorycznie ściśle współpracuje z Brantowym Ośrodkiem Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Krakowie, istnieje

jącym w ramach Instytutu od 1954 roku: organizacyjnie podlega Sekretarzowi Naukowemu - Zastępcy Dyrektora.

W ramach Ośrodka prowadzona jest biblioteka, archiwum prac naukowo-badawczych oraz dział rzecznik patentowy.

Księgozbiór biblioteki liczy 6000 wól. Średni roczny przyrost książek w latach osiemdziesiątych wynosił 132 pozycje. Średni roczny przyrost w latach siedemdziesiątych był większy i wynosił 233 tytuły.

Tematyka księgozbioru jest następująca:

- technologia produkcji cementu, wapna, gipsu, kredy i innych materiałów budowlanych, a także tlenku glinu z surowców nieboksytowych,
- maszyny i urządzenia do produkcji wyżej wymienionych materiałów budowlanych,
- konstrukcja aparatury kontrolno-pomiarowej i regulacyjnej w przemyśle cementowo-wapienno-gipsowym,
- automatyzacja i kompleksowe sterowanie procesami produkcji w przemyśle cwg,
- zagospodarowanie do celów produkcyjnych odpadów przemysłowych,
- ekonomika, organizacja i finansowanie procesów badawczych,
- mineralogia, krystalografia, geologia,
- ochrona środowiska,
- wentylacja, klimatyzacja, odpylanie,
- mechanika precyzyjna, optyka,

• Biblioteka prenumeruje 18 czasopism z krajów kapitalistycznych, 13 czasopisma z krajów socjalistycznych oraz czasopisma polskie.

Do zbiorów dociera się poprzez następujące katalogi:

- książek,
- tłumaczeń wykonanych w Instytucie,
- czasopism,
- norm polskich, branżowych i zagranicznych, prowadzonych w tym samym zakresie tematycznym co księgozbiór biblioteki,
- literatury firmowej techniczno-handlowej,
- prac naukowo-badawczych wykonanych w Instytucie.

Katalogi te prowadzone są w układzie alfabetycznym i działowo-tematycznym.

Prowadzone są także kartoteki:

- kart dokumentacyjnych zawierających informacje o artykułach w czasopismach krajowych i zagranicznych w zakresie tematycznym takim samym, jak księgozbiór,
- dorobku naukowego pracowników Instytutu, obejmująca informacje o:
 - artykułach zamieszczonych w czasopismach krajowych i zagranicznych,
 - referatach prezentowanych na konferencjach, zjazdach, sympozjach krajowych i zagranicznych,
 - wydawnictw zwartych,
 - dokonanych wynalazkach,
 - otrzymanych nagrodach i wyróżnieniach.

Użytkownikami informacji Ośrodka są pracownicy merytoryczni

Instituto zatrudnieni na etatach naukowych i inzynieryjno-technicznych oraz inni pracownicy Instituto, a takze osoby spoza Instituto: kadra inzynieryjno-techniczna przemyslu cementowo-wapienniczego, pracownicy naukowci opolskich wyzszych uczelni, studenci i uczniowie Technikum Wlaczacych Materialow Budowlanych.

Dzialalnosc Ośrodka propagowana jest w formie "Informatora" wydawanego dwa razy w roku. "Informator" zawiera zwiqzcie informacje o nabytkach takich jak: ksiazki, sprawozdania z prac naukowo-badawczych, wazniejsze normy, patenty i literatura firmowa. Podaje takze wykaz zestawien tematycznych oraz tłumaczen wykonanych w innych ośrodkach, a mogacych zainteresowac pracowników Instituto. Dostarczany jest przede wszystkim kierownikom pionow i zakladow naukowo-badawczych. Ograniczony naklad nie pozwala na szerze kolportowanie wydawnictwa, ale biblioteka dysponuje zawsze kilku jego egzemplarzami, ktore sa udostepniane na miejscu.

- Dzialalnosc ZOINTE jest urozmaicona. Oto kilka jej przykladow
- Opracowywanie analiz dokumentacyjnych (około 400 rocznie) z 13 czasopism obcojezycznych prenumerowanych przez Instituto, a sieconych do dokumentowania przez COIB.
 - Dokumentowanie wszystkich prac badawczych wykonywanych w Instituto w formie kart "RZ" - rocznie około 60 - ktore powiększaja zbiór informacji systemu SYNABA Centralnego Specjalistycznego Systemu o Pracach Naukowo-Badawczych i Ekspertyzach Naukowych.
 - Przeprowadzanie ankiet o dorobku naukowym pracowników

- w celu uaktualnienia kartoteki,
- Powiększanie i aktualizacja zbiorów norm i literatury firmowej,
- Uzupełnianie kartoteki kart dokumentacyjnych, udostępnianie informacji w niej zawartych na indywidualne życzenie użytkownika, ewentualnie umożliwienie samodzielnego skorzystania ze zbioru,
- Umożliwienie pracownikom Instytutu korzystania ze zautomatyzowanych systemów wyszukiwania informacji - SDI z Politechniki Wrocławskiej oraz z Instytutu Metali Nieżelaznych,
- Systematyczne przeglądanie Informatorów CINTE i sygnalizowanie ich zawartości poprzez opracowywany "Informator" własny.
- Prowadzenie badań patentowych w zgłoszonych przez pracowników tematach.

ZOINTE wychodzi ze swymi usługami na zewnątrz Instytutu, oferując odpłatnie przedsiębiorstwom przemysłu cementowo-wapienniczego następujące opracowania:

- zestawienia bibliograficzne, a w nich analizy dokumentacyjne książek i artykułów z fachowych czasopism krajowych i zagranicznych, skróty opisaów patentowych, przegląd literatury firmowej, przegląd dokumentów normalizacyjnych,
- informację sygnałną obejmującą: przegląd wskaźników techniczno-ekonomicznych przemysłu cementowo-wapienniczego, ciekawsze tłumaczenia dokonane w Ośrodku,
- skróty ciekawszych prac naukowo-badawczych zrealizowanych w IPWMB,
- przegląd bibliograficzny zawierający wykaz nabytków Biblioteki

Ze zbiorów Ośrodka można korzystać na miejscu w czytelni, poprzez wypożyczenia międzybiblioteczne, a także zamawiając odbitki kserograficzne interesujących materiałów - ta ostatnia usługa świadczona jest odpłatnie.

Kartoteka dorobku pracowników Instytutu nie jest udostępniana użytkownikom spoza Instytutu. Prace własne Instytutu udostępniane są tylko w czytelni, a materiały poufne mogą być udostępnione innym instytucjom i osobom nie zatrudnionym w IPWMB w przypadkach należycie uzasadnionych względami służbowymi lub naukowymi.

Biblioteka WOINTE

Biblioteka Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej działa od LX, 1974 roku. Księgozbiór jej narastał w wyniku przejmowania zbiorów z wydziałów Urzędu Wojewódzkiego. Istotny wzrost ilości zbiorów nastąpił po przejęciu księgozbiorów Ośrodka Doskonalenia Kadr i Biura Planowania Przestrzennego oraz Komitetu Zakładowego PZPR. W roku 1975 liczył 2976 vol. Systematyczne bieżące zakupy sprawiły, że w roku bieżącym liczy ponad 14 tysięcy pozycji.

Biblioteka WOINTE ma charakter biblioteki naukowej; ze względu na potrzeby użytkowników struktura księgozbioru jest bardzo urozmaicona. Gromadzone jest piśmiennictwo polskie z zakresu szeroko rozumianego naukoznawstwa (filozofia, metodologia oraz historia nauki i techniki), nauk prawnych, ekonomicznych i peda-

gologicznych, ponadto materiały z zakresu informacji naukowej oraz dzieła o charakterze syntetycznym z różnych dziedzin wiedzy, obrazujące stan i rozwój poszczególnych dyscyplin naukowych, a także książki dotyczące wielu gałęzi życia gospodarczego i problemów społeczno-politycznych.

Do ważniejszych zbiorów należą wydawnictwa informacyjne, encyklopedie ogólne i specjalne, słowniki terminologiczne, językowe i biograficzne, bibliografie.

Gromadzenie zbiorów w bibliotece WODNTE podporządkowane jest przede wszystkim działalności informacyjnej oraz szeroko rozumianemu doskonaleniu zawodowemu. Przy dokonywaniu zakupów uwzględniana jest problematyka wchodząca w zakres działalności wszystkich wydziałów Urzędu Wojewódzkiego. Szczególną uwagę zwraca się na gromadzenie całości piśmiennictwa dotyczącego administracji państwowej i prawodawstwa. Szeroko uwzględnia się również potrzeby szkolenia politycznego i ideologicznego, zarówno w gromadzeniu książek, jak i czasopism.

Podręczniki wchodzące w zakres studiów administracyjnych, prawniczych i ekonomicznych oraz szkoleń w latach ubiegłych zakupowano w większej ilości w celu maksymalnego zaspokojenia potrzeb dokształcających się pracowników. Trudności lokalowe zmusiły do ograniczenia tego zakupu, jak również wpłynęły na ograniczenie liczby prenumerowanych czasopism. Obecnie zaprenumerowano 250 tytułów periodyków krajowych oraz 50 radzieckich. Również ilość gromadzonych roczników poszczególnych tytułów stale ulega ograniczeniu. Niektóre tytuły czasopism gromadzi się

tylko jeden rok.

Obok druków zwartych i czasopism biblioteka gromadzi zbiory specjalne: plansze, plakaty, przeźrocza, taśmy, płyty - służące celom propagandowym.

Źródłem informacji o opracowywanych zbiorach biblioteki są katalogi. Podstawowym jest katalog alfabetyczny, który zawiera opisy wydawnictw zwartych, seryjnych i zbiorowych w układzie alfabetycznym. Katalog rzeczowy określa, jakie dzieła z danej dziedziny wiedzy znajdują się w zbiorze, będąc źródłem informacji o treściowych zasobach biblioteki. Biblioteka posiada również katalog czasopism.

Warsztat pracy informacyjnej uzupełniają kartoteki:

- kartoteka Opolszczyzny,
- skrowidz zawartości Biuletynu Informacyjnego WOINTE,
- skrowidz zawartości Materiałów i Studiów Opolskich.

Z usług biblioteki WOINTE korzystają nie tylko użytkownicy indywidualni, lecz również wydziały UW, zakłady przemysłowe, instytucje społeczne.

Liczba czytelników zarejestrowanych w 1984 roku wynosiła 700 osób, z tego 250 to pracownicy UW. Indywidualni czytelnicy biblioteki to głównie studenci studiów dziennych i zaocznych, a także pracownicy dokształcający się na kursach, szkoleniach politycznych i zawodowych.

Biblioteka WOINTE opracowuje pisemne zestawienia bibliograficzne oraz pomaga przy wyszukiwaniu piśmiennictwa do prac dyplomowych i magisterskich.

Informacje o zbiorach biblioteki zamieszczane są w "Biuletynie Informacyjnym WOINTE" poprzez sporządzoną co miesiąc bibliografię zalecającą pod hasłem "To warto przeczytać".

Do zadań biblioteki należy także opracowywanie adnotowanej bibliografii wydawnictw WOINTE.

Na koniec wspomnijmy o bibliotece Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego w Opolu. Jest to biblioteka szkolna, głównym jej celem jest obsługa słuchaczy Studium. Oprócz tego obsługuje ona również pracowników Wojewódzkiego Domu Kultury oraz absolwentów Studium, kontynuującym naukę w WSP w Opolu.

Biblioteka rozpoczęła swą działalność w czwartym kwartale 1972 roku. Gromadzenie zbiorów jest zdeterminowane programem nauczania Studium, dlatego zbiera się pozycje dotyczące: kultury, pracy kulturalno-oświatowej, filmu, fotografii, tańca, teatru, bibliologii (bibliotekarstwa, czytelnictwa, informacji naukowej, nauk o książce, ruchu wydawniczego, księgarstwa). Biblioteka gromadzi również w wyborze książki dotyczące historii i teorii literatury, pedagogiki, psychologii, filozofii, socjologii, sztuki, a także encyklopedie i słowniki oraz współczesną literaturę piękną. Ta ostatnia stanowi około 10 % całości zbiorów. W ciągu 13 lat swego istnienia biblioteka zgromadziła ponad 30 tysięcy woluminów.

Obok wydawnictw drukowanych biblioteka posiada również zbiory audiowizualne - prześcieszka, taśmy i płyty.

Biblioteka prenumeruje 49 tytułów czasopism polskich, w większości fachowych oraz 13 tytułów czasopism radzieckich, stają-

cych do nauki języka rosyjskiego.

Warsztat pracy informacyjnej stanowią katalogi: alfabetyczny i działowy, katalog serii wydawniczych i prac dyplomowych oraz kartoteki zagadnieniowe opracowane pod kątem potrzeb słuchaczy Studium.

Bardzo małe pomieszczenie zajmowane przez bibliotekę powoduje, że korzystanie ze zbiorów na miejscu jest utrudnione, dlatego też wszystko, z wyjątkiem księgozbioru podręcznego wypożyczane jest poza obręb placówki.

Upowszechnianie wiedzy i wyników badań nabiera w życiu społecznym coraz większego znaczenia, i biblioteki mają tu niebagatelną rolę do spełnienia. Zaś we współczesnej bibliotece usługi informacyjne urosły tak niezmiernie, że wysunęły się na pierwsze miejsca, przed gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem zbiorów. Wobec ogromnej produkcji wydawniczej na całym świecie i powiększających się zapotrzebowań społecznych na odpowiednio wyselekcjonowane wiadomości sprawność działania bibliotek w tym zakresie ma decydujący wpływ na społeczne efekty tej działalności w dziedzinie kultury, nauki i gospodarki. Dla dobra czytelnika konieczna jest współpraca bibliotek w mieście czy regionie, posiadanie informacji o zasobach i warsztacie informacyjnym poszczególnych placówek. Stąd waga takich opracowań jak "Przewodnik po bibliotekach miasta Opola", informatory o czasopiśmie gromadzonych przez poszczególne biblioteki czy wreszcie wydawnictwa informujące o prowadzonych kartotekach, posiadanych bibliografiach i informatorach. Im więcej bę

dzieny wiedzieli o możliwościach informacyjnych bratnich placówek, tym lepiej będziemy służyć naszym czytelnikom.

SPIS TREŚCI

1. Anna Śliwińska : Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Ośrodkiem Wiedzy i Informacji o Regionie 5
2. Wanda Matwiejczuk, Helena Okoń : Informacja pedago-
giczna w szkole wyższej 32
3. Antonina Solka : Kolekcje bibliotek Opola jako baza
informacyjna 41

